

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

**Kerecsenőrzés
Melyiket védjük ?
Madárszárnyakon**

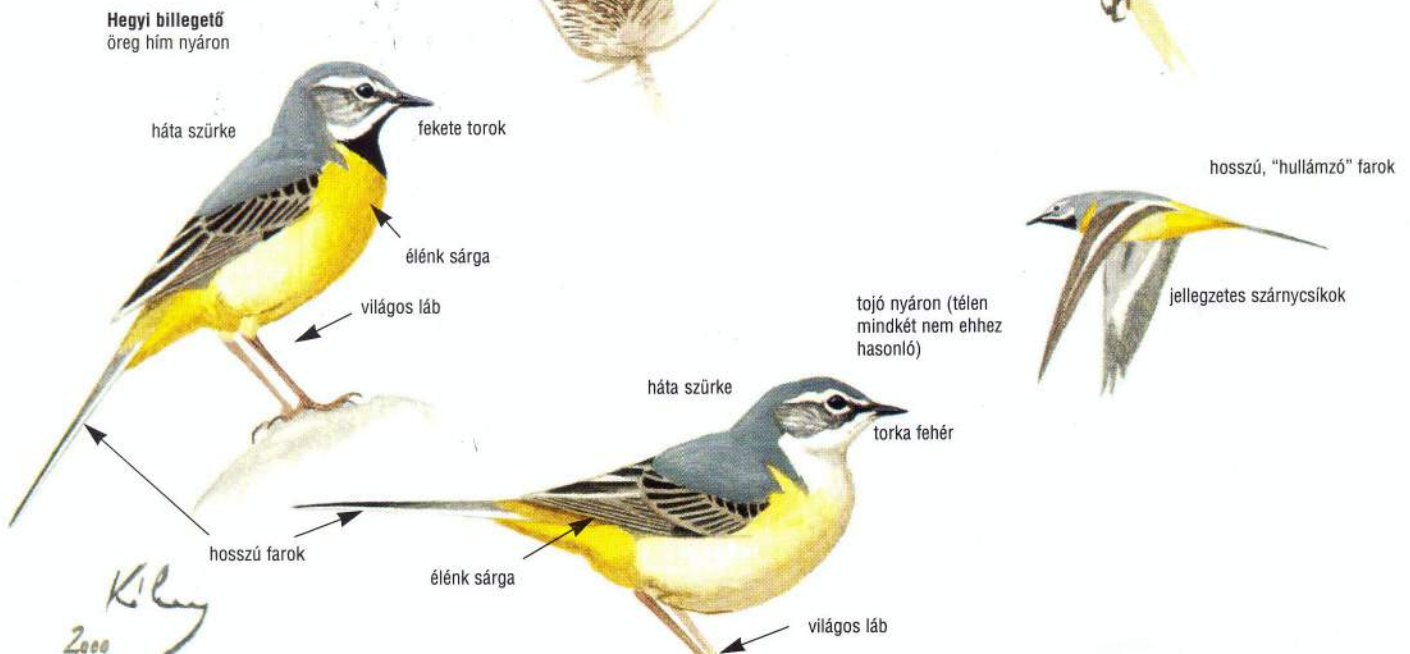
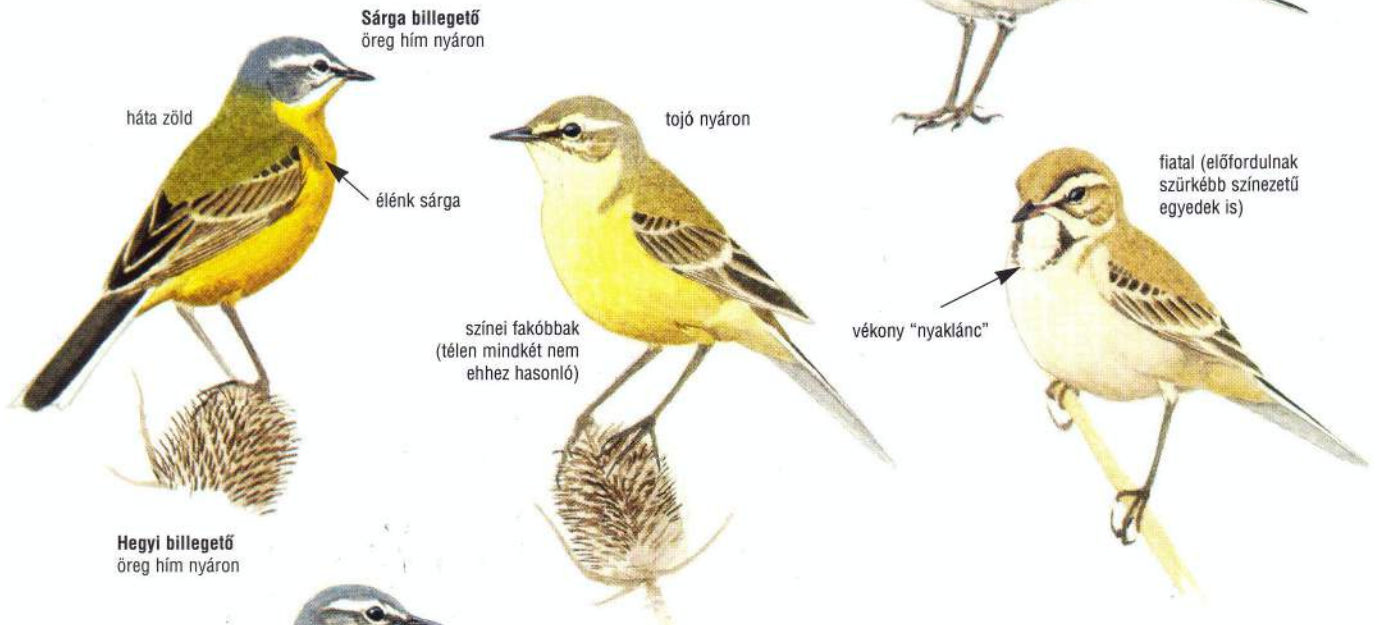
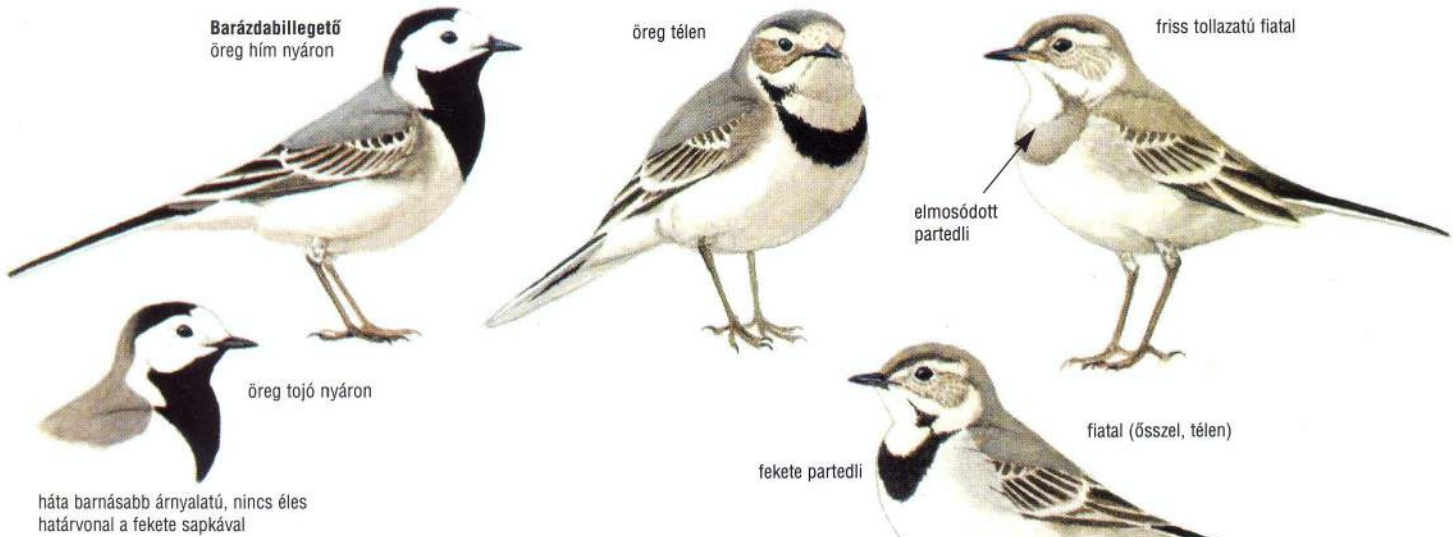
Madárhatározás III.

Kókay Szabolcs rovata

A barázdabillegető gyakori költőfajunk, általában az ember közelségét keresi. Vonuló, február végén, március elején tér vissza telelő helyéről. Egyes példányok rendszeresen átteleznek.

A sárgabillegető síkvidéki területeink gyakori fészkelő madara. Vonuló, március végén, április elején érkezik vissza hozzánk.

A hegyi billegető viszonylag rendszeres hegyvidéki költőfajunk. A gyors folyású hegyi patakokat kedveli. Költési időn kívül azonban szokatlan helyeken is előfordul.

Madarak és fák napja

1906 áprilisában gróf Apponyi Albert kultuszminiszter elrendelte az ország valamennyi elemi népiskolájában a madarak és fák napjának megünneplését.

A 19. század a természet nagy átalakításának százada az egész Földön. Hazánkban is az Alföldön megszűntették a vizes élőhelyek nagy részét, ősi legelőket törtek föl, az erdők elhódítása ekkor zajlott le hatalmas területen. Így a kézzel fogható előnyök mellett, sajnos, a természet szokott rendje is megingott.

Hatalmas területeken szűntek meg a madárvilág élőhelyei, ami természetesen maga után vonta annak fokozatos pusztulását is. Ez volt jellemző ebben az időben Európa-szerte. A század végén, ezt felismerve, sűrűsödtek az ellenlépések. Így 1883-ban a magyar országgyűlés elfogadta a vadászati törvényt, majd ezt követte 1894-ben a mezőrendőrségről és a mezőgazdaságról szóló törvény megalkotása. E két törvény már utalt a gyakorlati madárvédelemre, melyet mindenki számára kötelezővé tett. 1894-ben létrehozták a Magyar Ornitológiai Központot, melynek fő célja a madárvédelem megszervezése és a madárvonulás megfigyelése volt.

1900-ban Herman Ottó az Országos Állatvédő Egyesület közgyűlésén előterjesztést tett a madarak és fák napjának megemlékezésére: *"Az eszme minél szélesebb rétegben megvalósuljon... A gyakorlati madárvédelmet a tudományok csarnokába a legfogékonyabb szívekbe is be kell vinni..."*

Amerikából indult el e nemes mozgalom, ahol külön ünnepelték még a madarak, és külön a fák napját. Herman Ottó javaslatára ezt nálunk már egy napra vonták össze. 1902-ben Párizsban kidolgozták a madárvédelem elveit, melyeket hazánkban 1904-ben törvénybe iktattak.

Így következett el az 1906. április 27-ei miniszteri rendelet kiadása a madarak és fák napjának megszervezéséről. A törvényben így indokolták megtartásának szükségességét: *"A hasznos*

madarak természetével, jelentőségükkel, e madarak védelmének és szaporításának szükséges voltával, az erre szolgáló módokkal és eszközökkel az iskolai ifjúságot megismertesse, s ugyancsak ezen a napon a fáknak, cserjéknek a hasznos madaraknak fészkelésre és szaporodásra való befolyását megvilágítsa, a fák és befásítás nagy jelentőségét is megmagyarázza." Továbbá: *"Hasson oda, hogy a gyermekek a vidéki viszonyokhoz képest legtöbb előnyt szolgáltató fák és csemeték ültetésével tegyék emlékezetessé és állandóan hasznosá e napot."*

Országjárásunk alkalmával Kőszegen vettünk egy helyi újságot. Meglepetten olvastuk benne, hogy Kőszegen Herman Ottó nagy barátja, Chernel István már két évvel az 1900-as bejelentés után megrendezte - az országban elsőként - a gimnazistákkal a madarak és fák napját. Ezt később - kérésünkre és örömünkre - Jenkei Ede helytörténész dokumentumokkal alá is támasztotta. Méltán büszkék is erre a helyi természetvédők.

Ilyen szellemben kezdték el Mezőkövesden is a megemlékezéseket a század elején. 1911-ben megjelent egy rövid tudósítás a Mezőkövesd és Vidéke című hetilapunkban arról, hogy valamennyi elemi iskolában szünet volt május 13-án. Minden gyermeket a "szabadban emlékeztettek" a madárvédelemre, a fák ültetésére és ápolására. Ezután szinte minden évben olvashatunk tudósítást a tavaszi időszak valamelyik számában. Így az 1915. évi madarak és fák napja alkalmából külön felhívták a figyelmet arra, hogy a háborús események ellenére is emlékezzenek meg róla.

Az 1916. évi októberi számban külön cikket írtak a madarak hasznáról, melyben konkrét számokkal bizonyították óriási jelentőségüket a rovarok elleni küzdelemben.

(Részlet Répászky Zoltán: Dél-borsodi Madarak és Fák Napja című munkájából).

Tartalom:

2 ÉV MADARA
Kerecsenőrzés
Bagyura János

4 ELŐDEINK
Emlékezés Keve Andrásra
Schmidt Egon

5 GYAKORLATI VÉDELEM
Feljövőben a
fehérgólya-állomány?
Lovászi Péter

7 MOZAIK
Melyik madárfaj hol
érdemes a védelemre?
Kézfogás
Sólyompiac

9 MONDOM A MAGAMÉT
Kutatásról
Az erdő fohásza
Így történt
Paparazzok

12 HELYI CSOPORTJAINK
Bagoly-tanya
Salgótarjánban
Drexler Szilárd

13 EGY KIS TUDOMÁNY
Madárszárnyakon
Péchy Tamás

15 POSTALÁDA
Odútelep a Soroksári
Botanikus Kertben
Lukács Attila
Kardoskúti anziks
Dr. Kiss Ernő

17 TIZENÉVESEK ÍRTÁK

18 MME-HÍREK

A címlapon vízirigó,
Péchy Tamás felvétele.

Főszerkesztő:
Péchy Tamás

Kiadja:

Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület (MME)
<http://www.mme.hu>
Telefon és fax: 1/275-6267, 1/275-6247

Szerkesztőség:

2345 Apaj, Platán sor 1.
E-mail: madartav@elender.hu
A lap elektronikus változata:
<http://www.madartavlat.hu>
ISSN 1217-7156

Kerecsenőrzés

BAGYURA JÁNOS

Az igazi madarász életében legalább egyszer volt fészket őrizni. Ha csak néhány napra is, de belekóstolt ebbe az izgalmat sejtető tevékenységbe, különösen, ha arról volt szó, hogy olyanoktól kellett megvédeni a madarakat, akik kifosztják a fészket. Már maga a szó is izgalmat sejtet, hiszen őrizni azért kell valamit, hogy védelmet biztosítsunk a számára.

Az "év madara" kapcsán ejtsünk néhány szót most a fészkek őrzéséről. Amikor a 70-es években megkezdtek az őrzéseket, ennek célja az volt, hogy megakadályozzuk a fiókák kiszedését. Elsősorban a sziklán költő párok voltak veszélyeztetettek, hiszen ezek könnyen felfedezhető, ismert helyeken költöttek sok esetben már évtizedek óta, s korábban évről-évre kiszedték a fiókákat. Ilyen volt pl. Tata környékén a pisznicei kerecsen, mely annak ellenére, hogy minden évben kiszedték a tojásokat, újra és újra próbálkozott. Végül csak őrzéssel lehetett a fészkek kifosztását megakadályozni. Az olyan fán fészkelő párok esetében, ahol várható volt, hogy a fiókák ugyanilyen sorsra jutnak, sok esetben az ún. fészkekvédő palástot alkalmaztuk, mely lehetetlenné, vagy legalább-

Egy sziklai kerecsen

Bagyura János

is igen kockázatosá tette a fészkekhez való felmászást. A palást felhelyezése sem volt kockázatmentes. Embert próbáló munka volt, sokszor 20 méter magasan, egy szál kötélén lógva.

Aztán a nyolcvanas évek közepétől a fészkek kifosztása elhanyagolható tényezővé vált, de nem azért, mert nem kellett a feketepiacnak a sólyom, hanem mert a rendszeres őrzések lehetetlenné tették a tojásokhoz, vagy a fiókákhoz való hozzáférést. Így a fészkek kifosztók, illetve az átvevők más országokba kényszerültek. Ugyanakkor felerősödött a turizmus, s különös veszélyt jelentett a sziklamászás, majd később a sárkányrepülők megjelenése.

Kezdetben az a néhány ember szervezte a munkát, őrizte a fészkeket, akik az adott sólyompárt figyelemmel kísérték, de olyan is előfordult, hogy kiskatonák őrizték a fészket fegyverrel.

A siker nem maradt el. A rendszeres őrzéseknek néhány éven belül jelentkezett az eredménye. Évek óta - bizonyítottan - sikertelenül költő párok fészkeiből kirepültek a fiókák. Ezzel párhuzamosan felismertük, hogy akkor tudunk igazán hatékonyak lenni, ha az őrzést széles körben meghirdetjük, és a feladatokat egyesületi tagokra bízuk. E döntést sok vita és bi-

zonytalanság előzte meg, mert féltünk attól, hogy a fészkek helyét széles körben ismertté tegyük. Oly annyira titkolóztunk, hogy még a Természetvédelmi Hivatalnak küldött éves ragadozómadár-védelmi jelentésbe sem írtuk bele az egyes párok fészkeinek helyét. Aztán mégis "nyitottunk", s kiderült félelmünk alaptalannak bizonyult, az örök rendkívül komolyan vették és veszik munkájukat.

Évente átlagosan három-négy fészket őrzünk, de előfordult, hogy hét fészknél kellett folyamatos őrzést biztosítani.

Az örök elsősorban fiatalok, diákok - sok esetben nem is egyesületi tagok - akik napokat, heteket töltenek, sokszor bizony meglehetősen nomád körülmények között a Bükkben, a Vértesszabosztón, vagy a Börzsönyben azért, hogy a sólyompár kiröpíthesse fiókait. Sokan vizsgaidőszakban vállalnak őrzést, a csendben, nyugodt körülmények között, távol a civilizáció "áldásaitól" hatékonyan lehet tanulni. Az őrzőtábor mindig távol van a fészektől, de olyan helyen, ahonnan a nap 24 órájában szemmel lehet tartani a sólymokat. Az őrzés lefedi a teljes fészkelési időt, tehát a tojás lerakásának napjától a fiatal sólymok kirepüléséig

Fészkekvédő palást

Péchy Tamás

A fészekőrzés kezdetén gyakran még télies az időjárás (Bükk, 1987)

Szitta Tamás

tart, ami azt jelenti, hogy március végétől, április elejétől június közepéig kell a táborat üzemeltetni.

Az őrzések nemcsak azt eredményezik, hogy a költés sikeresen lefolyik, hanem nagy mennyiségű és szinte folyamatos adatsort szolgáltatnak a sólymok mindennapi életéről, mely a védelmi munkában segítségünkre van. Mindemellett, aki a ragadozó madarakkal komolyabban kíván megismerkedni, illetve kerecsensólymot szeretne megfigyelni, annak a fészekőrzés kitűnő lehetőséget nyújt erre.

Sokszor az őrzésben olyan helyről is segítséget kapunk, amit nem vártunk. Előfordult, hogy kerecsensólyomfészket találtunk olyan helyen, ahol a helyi vadásztársaság fácántelege volt. Miközben a sikeres költést elősegítő lehetséges megoldásokat vettük számba, a hivatásos vadász azzal nyugtatott minket, hogy nem kell aggódnunk, ő is volt diákkorában kerecsensólymot őrizni. Biztosított arról, hogy a sólyompár sikeresen fog költeni. Szavát betartotta, a fészekből négy fióka repült ki. Ma már ez egyáltalán nem kirívó eset, számos hasonló esetről van tudomásunk.

A hetvenes évek elején 30 párra becsült országos kerecsensólyom-állomány nagysága - részben a sikeres fé-

szekőrzések következtében - napjainkra 120 párra növekedett.

A kerecsensólyom erősen területhű madár. Több adat is bizonyítja, hogy a fészkekben meggyűrűzött fiatalok - közvetlenül kirepülésük után - a térségében foglaltak fészket. Tapasztalatból tudjuk, hogy akár már néhány pár sólyom sikeres védelme esetén a térségben kisebb populáció alakulhat ki. Természetesen ez élőhely és táplálék-bázis függvénye is, de a jelenlegi ha-

zai állomány csak töredéke az ország kerecsensólyom-eltartó képességének.

Egy-egy fészkek őrzése költséges és rendkívül munkaigényes feladat, a szervezőtől három havi folyamatos készenlélet igényel, hiszen gondoskodni kell az örök kiszállításáról, élelmezéséről, vízzel való ellátásukról, nem is beszélve arról, amikor borul a dolog, s az egyik váltás nem érkezik meg időben stb. Ennek ellenére egyrészt vannak fészkek, ahol ezt továbbra is meg kell tennünk, másrészt az őrzőtáborok, olyan színfoltjai egyesületünk életének, ami erősíti az összetartozást, segíti a természet megbecsülését és óvásának tudatosítását.

Pilis	1971 – fán lévő fészkek alá az első fészekvédő ernyő, palást felszerelése. 1978 – első rendszeres, éjjel-nappali kerecsenőrzés.
Börzsöny	1976-tól rendszeres fészkelőhelyőrzés.
Gerecse	1977-től részleges fészkelőhelyőrzés. 1982-től rendszeres fészkelőhelyőrzés.
Vértess	1982-től rendszeres fészkelőhelyőrzés.
Bükk	1984-től rendszeres fészkelőhelyőrzés.

Az őrzések megkezdésének időpontja(i) a különböző területeken a táblázatban látható. Azonkívül néhány alkalommal őrzést szerveztek a Zempléni HCS tagjai, illetve 1986-ban a Budapesti HCS egy Pest határában költő pár őrzésében vállalt jelentős feladatokat.

Végezetül köszönetemet fejezem ki mindazoknak, akik a fészekőrzésben szervezőként, őrként, illetve egyéb módon segítettek munkánkat. Külön köszönettel tartozunk a Természetvédelmi Hivatalnak és a WWF-nek, mivel anyagilag is jelentős mértékben támogatják programunkat. □

Kerecsensólyom-fióka

Bagyura János

Emlékezés Keve Andráusra

SCHMIDT EGON

Dr. Keve Andrással 1950 márciusában találkoztam először, miután hosszas habozás után levelet írtam a messzi Budapesten székelő, gyerekfejjel ismeretlenül is áhítatosan tisztelt Madártani Intézetnek. A levélben beszámoltam addigi megfigyeléseimről, elpanaszoltam a határozások nehézségeit, és izgatottan vártam, vajon válaszra méltatnak-e egy nagyon érdeklődő, de teljesen ismeretlen, vidéki diákiút. Szinte postafordultával jött a válasz, a bátorító, buzdító sorokat Dr. Keve András, későbbi kedves barátom, Bandi bátyám írta alá. Minden levélre lehetőleg nyomban és kimerítően válaszolt, ezt láttam később, amikor már együtt dolgoztunk az intézet akkori Garas utcai épületében. Bárki bizalommal fordulhatott hozzá, mindenkinek igyekezett segíteni. Ez volt egyik oka hihetetlen népszerűségének itthon és külföldön egyaránt. Az én említett levelemre küldött válaszában meghívott egy kis-balatoni kirándulásra. A Balaton fő kutatási témái közé tartozott, és ennek köszönhettem, hogy három napot együtt tölthetünk. Március volt, a récevonulás fő időszaka, és az évtizedek távlatából is jól emlékszem, milyen türelmesen magyarázta az egyes fajok közti különbségeket. A vízimadarakkal akkoriban még meglehetősen gyengén álltam, így aztán szivacs módjára szívtam magamba minden egyes szavát. Már akkor észrevettem azt is, milyen hihetetlenül sokoldalú, és mennyire széles körű az érdeklődése. Amikor a Balaton partján ballagtunk Fenékpusztá felé, a madarak mellett a fővenyt is figyelte, mert - mint mondotta - a hullámok jóvoltából időnként partra kerül egy-egy megkopott, de még mindig szép, római érme. Így aztán két récesapat között rövid, de nagyon szakszerű előadásokat hallhattam a római császárokról és az általa nagyon tisztelt Római Birodalomról.

Mindenkihez egyformán kedves, humort is kedvelő, amellet rendkívül szerény ember volt. Ennek és - paradox módon - valószínűleg hazai és

nemzetközi tekintélyének, széles körű tudásának köszönhető, hogy soha nem nevezték ki az intézet vezetőjévé. Nem tudott könyökölni, de panaszkodni sem hallottam. Dolgozott. Nincs olyan területe a madártannak, amihez ne tudott volna hozzászólni, irodalmi tájékozottsága pedig közismert volt. Sokat foglalkozott rendszer-tani kérdésekkel, de ökológiai és ter-

Dr. Keve András szinkron megfigyelésen a Dunán
A szerző felvétele

mészetvédelemmel kapcsolatos problémákkal is. Elsősorban az Ő nevéhez fűződik az intézet külső munkatársi gárdájának megszervezése, és a velük történő folyamatos kapcsolattartás, levelek tucatjait írta, ötleteket, tanácsokat adott, buzdított, segített. Tulajdon-

képpen a tragikus körülmények között elhunyt nagy magyar ornitológus, Dr. Vasvári Miklós megkezdett munkáját folytatta. Vasvárit rendkívüli módon tisztelte, gyakran és sokat mesélt róla, egyebek mellett az Ő kezdeményezésére szervezte meg a vízimadarak országos szinkron vizsgálatát. Számtalan publikációja, tudományos közleménye jelent meg hazai és külföldi szaklapokban, ebben nagy nyelvtudása is segítette. Ha papíron nem is, de a gyakorlatban Ő szerkesztette az intézet évkönyvét, az Aquila-t, és a cserék megszervezése, valamint személyes kapcsolatai révén nevéhez fűződik a közép-európai viszonylatban ma is páratlan szakkönyvtár anyagának összegyűjtése. Pedig e téren valóban a semmiről kellett indulnia, hiszen az intézet könyvtára és teljes tudományos anyaga elpusztult a háború folyamán. Miután méltatlanul nyugdíjazták, egy ideig a Természettudományi Múzeum madárgyűjteményénél dolgozott, de ezt később erősen romló egészségi állapota miatt abba kellett hagynia. Tudta magáról, hogy súlyos beteg, ennek ellenére töretlenül dolgozott tovább, ha meglátogattam, mindig a munkáról, terveiről beszélt. 1984-ben bekövetkezett halálával nemcsak a hazai, de a nemzetközi ornitológiát is komoly veszteség érte. □

Madarászás a Kis-Balatonon 1974 augusztusában
(balról jobbra: Schmidt Egon, Keve András, Topál György)

Sipos György

Az 1999. évi országos gólyafelmérés eredményei

Feljövőben a fehérgólya-állomány?

LOVÁSZI PÉTER gólyavédelmi programvezető

Az MME két évtizede választja meg az év madarát. A tavalyi évben - 1980-81 és 1994 után - a fehér gólya került ismét sorra. A fokozott figyelemnek több oka is van. Az emberi településeken költő madár mindig is az érdeklődés középpontjában állt. Állománya a század folyamán jelentősen csökkent, de európai viszonylatban még így is jelentős számban fészkel hazánkban.

A GÓLYAFELMÉRÉSEK TÖRTÉNETE

A természetvédelmen belül is úttörő szerepet játszó madárvédelem egyik legkorábban elindult szervezett programja éppen a fehér gólyák védelme volt. Már 1934-ben nemzetközi állományfelmérést indítottak a madarászok, amelynek hatására 1941-ben hazánkban is megszervezte az első országos cenzust Homonnai Nándor tanító. Aki kollégái segítségével mérte föl az ország gólyafészkeit. A második világháború után Keve András szervezésében 4 regionális felmérés történt, s a második országos számlálás, mely 1958-ban volt, a szegedi Marián Miklós nevéhez fűződik. Azóta is a Tiszaparti városhoz kötődik a gólyavédelem koordinálása, hiszen a hetvenes évek elejétől Jakab Béla vette át a munkát, ami napjainkban is az MME Csongrád Megyei Csoportján belül folyik. Jelentős segítséget adott a szegedi Móra Ferenc Múzeum és a somogyi könyvtár az 1963, 1968, 1974, 1979, 1984, 1989 során szervezett fészekszámlálásokban. Ezekben az akciókban részt vettek a Magyar Posta kézbesítői is, a beérkezett adatok mintegy felét szolgáltatva. Azóta az MME önállóan végzi a szervezést.

AZ 1999. ÉVI EREDMÉNYEK

A fehérgólya-állomány legutóbbi országos felmérése a legteljesebb adatsort szolgáltatva az ország egész területéről. Ez főként annak a mintegy ezer önkéntesnek köszönhető, akik a Madártávlatban és máshol (pl. Szabad

Föld, MME-faliújság stb.) megjelent felhívásra küldték be az általuk ismert gólyafészkek adatait, illetve az MME helyi csoportjainak szervezésében vettek részt az adatgyűjtésben. Összesen közel 7 és félezer adatlap érkezett be, 6150 fészkekről tudósítva. A felmérésből gyakorlatilag csak egyes, elszórt települések maradtak ki, így nagyon részletes adatsort kaptunk az ország gólyaállományáról. A hatalmas adatmennyiség miatt a részletes feldolgozás még nem teljes ezen cikk megírásakor, de a főbb adatok már ismertek.

Az ország fészkelő gólyaállománya 5500 párra tehető. Ez jelentős növekedés a legutóbbi (1994-es) census 4850 párjához képest. A lakott fészkek 2,3%-a épült fán, 13,3%-a épületen (háztető, kémény), 5,7%-a külön oszlopon, kevesebb mint 1%-a egyéb helyen (várrom, kútgém, aborató stb.). Az aktív gólyavédelmi munkának köszönhetően villanyoszlopra elhelyezett fészektartó kosáron fészkel a madarak 51,8%-a. Az MME az elmúlt években 650 fészektartót gyártott, főként a MOL Rt. segítségével. Az idén a Környezetvédelmi Minisztérium támogatásából újabb 150 ilyen kosár készült. Sajnos a fészkek 26%-a még mindig közvetlenül a villanyvezetékekre épült, ezek felemelése egyik legsürgetőbb feladatunk.

Az adatok azt mutatják, hogy megállt a gólyák villanyoszlopokra költözésének folyamata. Az első ilyen fész-

Etetés

Péchy Tamás

keket 1968-ban jelentették a felmérők (mindössze 3 darabot), s azóta rohamosan növekedett arányuk a hagyományos fészkekről (fa, épület) viszonyítva. Az utóbbi években viszont a madarak számára biztonságosabb kazánkémények kezdenek "divatosná válni" a gólyák között. Az emberek is jobban megtűrik ott manapság a madarakat, hiszen a korábbi szén- és olajtűzelés megdrágulásával áttértek a gázzra, és a nagy kéményeket nem használják.

A legkevesebb gólya Komárom-Esztergom megyében (34 pár) és Nógrád-ban (83) fészkel. A legnagyobb állománnyal büszkélkedő megyék az

Szedegető gólya

Szaák Tamás

északkeletiek: Borsod-Abaúj-Zemplén (660), Szabolcs-Szatmár (567) és Hajdú-Bihar (548). Ha a lakott fészkek elhelyezkedésének sűrűségét nézzük, kicsit pontosabb lesz a kép. A 100 km²-en található fészkek száma alapján a sorrend a táblázatban látható. Mint látszik, az északkeleti és a délnyugati országrészek a gólyák által legszívesebben választott területek. Itt a legnagyobb a felszíni vízhálózat és a csapadékmennyiség is. Sok gólya él a Duna-Tisza közti szikes tavak, illetve a Tisza és a Körös folyók környékén is.

A költési siker sem volt egyforma az ország különböző részein. Az átlagos fészkenkénti fiókaszám 2,2 volt az összes fészkelőpárra, 2,57 a sikeresen költő párokra számolva. Ez nagyon jó eredménynek számít. A legsikeresebb megye Csongrád volt, ahol az összes párra számolva 3,07, Jász-Nagykun-Szolnokban 3,04 fióka nőtt fel fészkenként. A legkevesebb fiókát Fejéren (1,54) és Somogyban (1,60) repítettek a gólyák, valószínűleg a fiókák kis korában uralkodó rossz időjárás miatt.

SOK VAGY KEVÉS 5500 GÓLYAPÁR?

Attól függ, mihez viszonyítjuk. Míg 1941-ben 15-16 ezer párat számoltak össze a mai Magyarország területén, a második világháború után ennek már csak fele költött. A hetvenes évek elejére 5000 pár alá csökkent az állomány, s azóta is akörül ingadozott. Ha innen nézzük, nagy eredménynek számít a tavalyi 5500 pár, hiszen utoljára a hatvanas években költött ennyi gólya hazánkban. A növekedésben bizonyonnyal nagy szerepe van a sok belvíznek, de a védelmi erőfeszítések nélkül hiába lenne a sok táplálkozóterület, ha már nem lenne gólya.

Ha nemzetközi szinten nézzük a

lakott fészkek száma 100 km ² -en	megye
1-2	Komárom-Esztergom
2-3	-
3-4	Bács-Kiskun, Fejér, Heves, Nógrád, Pest, Veszprém
4-5	-
5-6	Baranya, Csongrád, Tolna
6-7	Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Somogy
7-8	Zala
8-9	Hajdú-Bihar, Vas
9 fölött	Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg

A gólyaállomány sűrűsége 1999-ben

A frissen kaszált rét terített asztalt kínál

Péchy Tamás

fent említett 5500 fészkelőpárt, szintén büszkéek lehetünk. Az állomány-nagyság tekintetében több ország is megelőzi hazánkat, például Lengyelországban 40 ezer, Spanyolországban 17 ezer, Fehéroroszországban 12 ezer, Litvániában 11 ezer, Lettorszában 10 ezer, Ukrajnában 8 ezer pár fehér gólya fészkel. Ha az ország területéhez viszonyítjuk a számokat, Lengyelország mögött a második "helyezést" éri el hazánk, ahol a világalállomány mintegy 4%-a él.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A fenti adatok az elmúlt hat évtizedben több ezer ember lelkes munkájával gyűltek össze. Az 1999. évi országos fehérgólya-felmérés szervezésében részt vettek felsorolása is lehetetlen lenne e helyen, így e sorokkal köszönöm meg segítségüket.

Az MME csoportjai közül az alábbiak vettek részt a munkában: Bács Megyei Csoport (Lisztes János), Baranya Megyei Csoport (Bank László), Békés Megyei Csoport (Czirle Csaba), Börzsönyi Csoport (Horváth Tibor), Budapesti Csoport (Tamás Ágnes), Bükk-i Csoport (Pongrácz Ádám), Csongrád Megyei Csoport (Dr. Bod Péter, Kotymán László), Dél-Balaton-i Csoport (Szabó Balázs), Dombóvári Csoport (Nagy Sándor), Észak-Borsodi Csoport (Bartha Csaba), Fejér Megyei Csoport (Halmosi János), Gödöllői Csoport (Braun László), Gömör-Tornai Csoport (ifj. Boldogh Sándor), Hajdú-Bihari Csoport (Szakál László), Heves Megyei Csoport (Szabó Tibor), Kisalföldi Csoport (Balsay Sándor), Komárom Megyei Csoport (Argai Sándor), Nógrád Megyei Csoport (Langa József), Nyíregyházi Csoport (Nagy Zsolt), Tiszavasvári Cso-

port (Polyák Ferenc), Vas Megyei Csoport (Barbácsy Zoltán), Veszprém Megyei Csoport (Megyer Csaba), Zala Megyei Csoport (Palkó Sándor), Zempléni Csoport (Serfőző József) ill. a Jászkun Természetvédelmi Egyesület (Urbán Sándor) és a Somogy Természetvédelmi Egyesület (Horváth Zoltán). A Kiskunsági Nemzeti Park és a Hortobágyi Nemzeti Park természetvédelmi őrei is aktívan részt vettek a felmérésben. Magánszemélyek közül különösen sok adatot kaptunk a következőktől: Aczél Gergely (Külsővát), Barócsi Attila (Szeged), Csabák Attila (Miskolc), Csujta Zoltán és családja (Kecskemét), Dr. Feczko Péter (Veszprém), Fenyvesi Ervin (Tiszaújváros), Hóka Sándor (Somogy-szob), Kalmár Gyula (Baja), Katona Mihály (Kunszentmárton), Morócz Attila (Baja), Oroszi Zoltán és Gottschmidt Péter (Harta), Papp Zoltán (Hajdúszoboszló), Rékási József (Pannonhalma), Somogyi Bálint (Pápa), Tóth József (Szerencs). Valamennyiük munkája nagyban hozzájárul a gólyaállomány hatékony védelmének alapját jelentő adatgyűjtés sikeres elvégzéséhez.

A munka anyagi bázisát a Központi Környezetvédelmi Alap támogatása jelentette. Hozzájárult a védelmi programhoz a MOL Rt. (Budapest) és a Nicolor Rt. (Papkeszi) támogatása is.

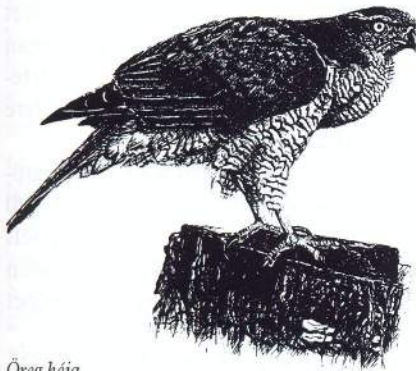
Valamennyiüknek köszönjük a közreműködést.

(A Madártávlat terjedelmi lehetőségei nem engedik meg egy részletekbe menő beszámoló leközlését. A hamarosan elkészülő összefoglalót a felmérés résztvevőinek eljuttatjuk, de az érdeklődők is igényelhetnek belőle az MME-nél.) □

Melyik madárfaj hol érdemes a védelemre?

Február utolsó vasárnapján a Berlin peremén elterülő falkenhageni erdőben sétálgattam feleségem és Szamáca kutyánk társaságában. Az enyhe, napsütéses időjárás a kirándulók és a kerékpározók mellett számos madarat is előcsalt: a még kopár fákon nagy fakopáncsok, szajkók, cinegék, őszapók serénykedtek, a távolból hamvas küllő rikoltása hallatszott, míg az erdő peremén elterülő kis tavon szárcsák és búbos vöcskök úszkáltak. Az égre föltekintve pedig - az errefelé igen gyakori dolmányos varjak mellett - megláttam egy vörös kányát is. Jellegzetes villás farkáról és könnyed repüléséről eszembe jutott egy, a német természetvédők körében tavaly óta zajló vita, amely némileg "rímél" a Madártávlat hasábjain folyó "hollóvitára".

Öreg héja

A vörös kánya - nem véletlenül - úgyszólván Németország legjellegzetesebb madara. A világszerte mintegy 23 ezer költőpárra becsült populáció 60 (!) százaléka ebben az országban fészkel, elsősorban Hessen, Tübingia és Szász-Anhalt tartományban. A jelentős állomány azonban az elmúlt tíz évben fogyni kezdett, elsősorban a volt NDK területén, vagyis a két utóbbi tartományban. Míg korábban a vörös kánya a termelőszoftkezetek tágas lucernatábláin szinte kimeríthetetlen vadászterületre lelt, bőségesen ejtve ott rágcsálókat, az 1991 óta egyre inkább terjedő repce - nagyobb növekedési erélye miatt - elrejtje a ragadozó madár éles szeme elől a táblákon élő egereket, pockokat, hörcsögöket. A zsákmányállatok mennyiségét ráadásul a fokozott peszticid-felhasználás is gyéríti.

A nyugati monokultúrák átvétele nyomán a keleti tartományokban atla-

gosan 25, egyes régiókban azonban 75 százalékkal esett vissza a kányák száma. Ez a körülmény is szerepet játszott abban, hogy német testvérszervezetünk, a NABU (Naturschutzbund Deutschland) tavaly októberben a vörös kányát választotta a 2000. esztendő madarává. A döntés mintegy elismerése volt Martin Flade ornitológusnak pár hónappal korábban közzétett, nagy vihart kavart állásfoglalásának, amely megkérdőjelezte a "lokális biodiverzitás" értelmét. Szerinte ugyanis értelmetlen dolog egyetlen országon belül biztosítani (vagy legalábbis erre törekedni) minden ott előforduló, mégoly elenyésző populációjú madárfaj fennmaradását, ha a ritka fajok másol, jobb életfeltételeknek köszönhetően bőséges egyedszámban élnek és szaporodnak.

Flade érvelése szerint Németországban azokra a fajokra kellene összpontosítani a védelmi erőfeszítéseket, amelyeknek hazai állománya kiemelkedően fontos az európai, illetve a nemzetközi populáció szempontjából. Ide sorolja a vörös kánya mellett a tüzesfejű királykát, amelynek európai állománya 27%-ban német földön költ, továbbá a barátcinegét (24%), az örvös galambot (20%), a csicsörkét (20%), a közep fakopáncsot (20%) és a léprigót (20%).

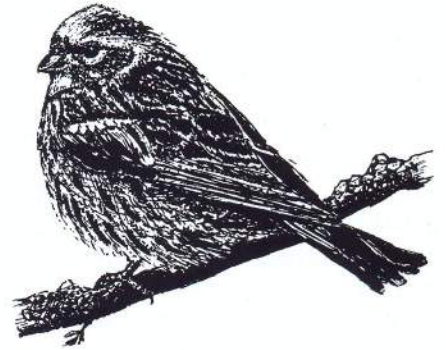
A fenti fajokon kívül a zöldike, a kék cinege, a hegyi billegető, a barátposzáta, az énekes nádiposzáta és az erdei szürkebegy németországi állománya is az első vagy a második helyet foglalja el mennyiség tekintetében az európai rangsorban. Ha pedig az Európán kívül is élő fajokat nézzük, úgy kiemelkedőnek tekinthető az egerészölyv, a héja, a házi rozsdafarkú, a meggyvágó, a fekete rigó és a macskabagoly németországi állománya.

Egészen más "súlycsoportba" helyezte Flade azokat a madárfajokat, ame-

Léprigó

Matyikó Tibor grafikái

Csicsörke

lyeknek németországi fennmaradásáért az utóbbi évtizedekben oly sokat tettek a természetvédők. Érvelése szerint ezek - például a fekete és a fehér gólya, a halászsas, a rozsdás csuk, a nyírfajd, a búbosbanka - német földön mindig is viszonylag kis egyedszámban éltek, noha más vidékeken szinte kozmopolita fajnak számítanak. A német ornitológus - aki főállásban Brandenburg tartomány tájvédelmi intézetének természetvédelmi és fejlesztéstervezési előadója - úgy véli: a nevezettek közül számos faj klimatikus okok miatt úgyszólván a "létminimumon" tengődik a Rajna, a Duna vagy az Elba mentén, s állományuk a szomszédos régiókból érkező "bevendorlók" nélkül nem is maradhatna fenn.

Nézetét igazolva látja a NABU alelnökének azon felismerése által, amely szerint "bizonyos madárfajok ideje lejárt" Németországban. Michael Succow ide sorolta például a tűzokálománnyt, amelynek sorsa a német egyesülés nyomán megpecsételődött. Az NDK-beli tsz-ek, állami gazdaságok hatalmas, egybefüggő gabonátábláin folytatott extenzív gazdálkodás eltűnésével drasztikusan romlott a tűzok németországi fennmaradásának esélye. Succow is úgy véli, hogy ezt a fajt inkább ott kellene védeniük a németeknek (többek között célirányos támogatás átutalásával), ahol jók a faj életfeltételei, például Spanyolországban.

Flade emlékeztetett arra is, hogy 80 évvel ezelőtt a csikosfejű nádiposzáta az egyik leggyakoribb költőfaj volt Észak-Németországban. A nedves, mocsaras területek eltűnésével azonban élettere folyamatosan szűkült, miként a békászó sasé is, amely a húszas években még a berlin-grunewaldi erdőben is költött. Utóbbi

faj német állománya az öreg, láposokkal vegyes erdők kiirtása nyomán zsugorodott a mai alig száz költőpárra.

A fenti riasztó példák megismétlődésének elkerülése végett Flade mellett érvel, hogy a német természetvédelemnek a még jelentős állományban itt élő fajok életterének megóvására kellene törekednie. Elsődleges feladatnak nevezi a még gyakorinak mondható bükkösök, valamint a gyéribb állományú tölgyesek, erdei fenyvesek és gyertyánosok megőrzését; ezeknek köszönhető ugyanis, hogy bizonyos madárfajok oly jelentős számban költenek Németországban. Rámutatva, hogy a tölgy- és bükkerdők állománya az ötven évvel ezelőttinek a nyolc százalékára zsugorodott, a brandenburgi ornitológus szorgalmazza a meglévő, egybefüggő bükkösök egy részének nemzeti parkká nyilvánítását, elsősorban a Hessen tartomány északi részén fekvő Kellerwaldét.

Dorogman László

Vándorsólyom Matyikó Tibor

Kézfogás

Híradás az önzetlenségről

Hazánk középső régiójában, Pest megye keleti térségében található a Tápió-vidék, mely természeti értékekben figyelemre méltóan gazdag kistája az Alföldnek. Az alföldi róna és a Gödöllői-dombság találkozik itt e tájon. A Tápió-Hajta-vidéke Tájvédelmi Körzetet, hazánk egyik legújabb tájvédelmi körzeteként, e táj élővilágának fennmaradása érdekében nyilvánították védetté, és egyike a Madárvédők Világszövetsége - BirdLife International - által hazánkban nyilvántartott fontos madárelőhelyeknek. Rendkívül megtisztelő ez a minősítés, hiszen nemzetközi elismerést és ismertséget jelent ez a tény egy adott térségnek, jelen esetben a Tápió-vidéknek. Egyesületünk munkatervében kiemelkedő feladatként határoztuk meg a fontos madárelőhelyek érdekében végzendő szemléletformálást. A Tápió-vidéken kialakítandó természetvédelmi központ alapvető feladata éppen a szemléletformálás érdekében végzett oktatás, tájékoztatás lesz. Ezzel egyesületünk természetvédelmi célkitűzéseinek megvalósítása történik majd.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, illetve Pest megye Önkormányzata 1996-ban létrehozta a

Tápió-vidék Természeti Értékeiért Közalapítványt, melynek célja a térség természeti értékeinek feltárása, megóvása és megismertetése. A közalapítványhoz csatlakozott a Tápiómenti Települési Önkormányzatok Szövetsége és Pest megyei testvérmegyéje, Ludwigsburg megyének önkormányzata. Az elmúlt évek során a Tápió-vidék élővilágának megőrzése meghatározó jelentőségűvé vált a két megye partnerkapcsolatában. A közalapítvány céljai között megfogalmazott megismertetés elsődlegesen alapvető feladat, mivel a Tápió-vidék természeti értékei még a szakemberek döntő többsége számára is ismeretlenek. A kistáj ilyen célra legalkalmasabb helyén, a Tápiószentmártonhoz tartozó Göboly-járáson vásárolta meg a Közalapítvány azt a területet, ahol a természetvédelmi központ megvalósítható. A terület építési részén a Nagykunsági Erdészeti és Faipari Részvénytársaság tulajdonában volt 2375 m²-nyi belterület. A NEFAG Rt. vezetése önzetlenül támogatta közalapítványunk kérését, és a fenti telket tulajdonunkba adta. Az egyre jobban elanyagiasodó világunkban példaértékű önzetlenség ez a gesztus, amelyre sajnos alig-alig akad példa.

A területen fölépítendő bemutató- és oktatóközpont a térség 65-70 000 fős lakosságának tájékoztatása mellett az idelátogató külföldiek - elsősorban németek - számára is fontos szerepet tölt majd be.

A természetvédelmi központ Dr. Boros Ádám nevét fogja viselni, aki a magyar botanika egyik legnagyobb egyénisége volt, és a Tápió-vidéken is sokat dolgozott. Már 1927-ben fölhívta a botanikusok figyelmét erre a vidékre: *"ha szép flórájú szikéseket akarnak látni, ilyen célra alkalmas Farnos vidéke Nagykátán túl. Itt közvetlen a vasúti megállónál szép szikések vannak, párszáz lépéssel odább a "Nagnadás"-ban pedig érdekes vizinövényeket láthatunk. Közel esik végül a "Homokerdő" is, hol tipikus Duna-Tisza közti buckaflóra díszlik. E formációk bemutatására egyetemi s más tanulmányi kirándulások tételére, kezdők s külföldiek tájékoztatására Farnost melegen ajánlhatom."*

Az általa ajánlott helyszín közelében fog fölépülni a természetvédelmi központ. Hetven évnek kellett eltelti ahhoz, hogy az általa megfogalmazott gondolat megvalósuljon.

Az ő nevében is köszönjük a NEFAG Rt. segítségét.

Urbán Sándor, a kuratórium elnöke

Sólyompiac Quatarban

Az 1950-es években a sólymok befogása, és ebből következően az értékesítés szeptember végén, október elején kezdődött. A nagy testű, "jó minőségű" kerecsen- és vándorsólymok vonulása októberre esett, és ennek megfelelően jelentek meg az első értékesítésre kínált példányok a piacon. Az 50-es és 60-as években a quatari sólymászok által vásárolt sólymok többsége az

Aranyháromszög országaiból származott, de ezen kívül az iráni partok mentén, Irakban, Szíriában, Jordániában befogott madarakat is értékesítettek. Ebben az időben Egyiptomban és Pakisztánban befogott sólymokat nem kínáltak eladásra az Aranyháromszög országaiban. Manapság azonban ezekből az országokból is nagyszámú sólyom érkezik. A piac is előbb kezdődik, már augusztus közepén. Ekkor a Szudánban, Jemenben és Szaúd-Arábia nyugati partjain befogott madarakat kínálják eladásra, melyek többsége berber sólyom. Ezekben az országokban nincs törvényes szabályozás, ezért igen sok madarat fognak be. A quatari sólyompiac manapság augusztus közepétől márciusig működik. Az eladásra kínált madarak többsége a fent említett régióból származik, de az európai és észak-amerikai tenyészetekből származó madarak is nagy számban vásárolhatók.

Manapság Quatarban egy szezont alatti 1800-ra becsülik az értékesített madarak számát. Hozzávetőlegesen ugyanennyi madarat adnak el Szaúd-Arábiában, Kuvaitban, Bahreinben, és ennek dupláját az Egyesült Arab Emírségekben.

A Falco 2000. január 15-én megjelent száma alapján ford: H. L.

Kutatásról

Az utóbbi időben az internetes madárlistán több hullámban zajlott egy vita, amelyet nem is fejeztünk be, csupán abbahagytuk. Mivel a listát tudtommal csak kevesen olvassák rendszeresen, ezért bátorodom ide is becsempészni felvetéseimet, amelyekkel - biztos állíthatom - nem vagyok egyedül. A vitát az robbantotta ki, hogy a legutóbbi tudományos ülésen elhangzott egy (több?) olyan előadás is, amelynek eredménye, egy-

általán értelme a gyakorlati madárvédők számára erősen megkérdőjelezhető volt (pl.: a kutató szerint az egyik lilefaj hímje a sötétebb tollazat miatt hőstressznek van kitéve, ezért kotlik kevesebbet párjánál).

Mert miről is van szó? Ma kis hazánkban rengeteg diplomás ember van - a legkülönbébb tudományterületeken -, aki úgy érzi, szeretne valamit felmutatni még életében, szeretné nevét beírni (örökre) a tudomány nagykönyvébe. Teszik ezt sokan közülük a szakterületük iránt érzett elhivatottságból, míg mások tudásszomj, vagy egyszerűen kíváncsiság hatására. S ott van persze az egyik legfőbb mozgatórugó, amit publikációs kényszernek hívnak. Mit is jelent ez?

Egy kutatónak a munkáját elég nehéz lemérni - pláne ez alapján díjazni! -, így a lehető legjobb mérce az, ha kutatási eredményeit egy hivatalos szaklapban leközli, s azt mások minősítik, netán még idézik is saját munkájuk során. Ugyanakkor - a hazai fizetéseket figyelembe véve - egzisztenciális előrelépés csak akkor lehetséges számukra, ha a tudományos ranglétrán is feljebb tudják tornászni magukat, s ehhez megfelelő számú publikálás is szükséges.

Ez eddig még nem is volna baj, de vannak olyan kutatások, amelyek madarakra, egyéb vadon élő állatokra irányulnak. Hálás téma ez, hiszen nyugodtan mondhatjuk, nagyon keveset tudunk. De mit is akarunk megtudni? És itt kezdődnek a problémák!

Egyesek szerint mindegy, mit kutatunk, a lényeg az, hogy minél feltáratlanabb területe legyen ez a biológiának, etológiának stb. (Ennek tudománypolitikai szempontból is nagy

jelentősége van, hiszen amit még nem kutattak, azzal kapcsolatban könnyű "feltalálni a spanyolviaszt", könnyebb elkápráztatni vele a tudós társadalmat). A recept egyszerű: végy egy eléggé elvont témát, vonulj ki a területre, keresd meg az ehhez szükséges élőlényeket, és végezd el a vizsgálataidat, majd uzsgyi vissza a tanszékre, vesézd ki a témát, írd belőle egy jó szakcikket, majd irány a következő téma!

Csupán egy- két dolog marad a háttérben: a kutató (persze csak véletlenül) védett területen és/vagy védett élőlényen végzi vizsgálatait, sokszor anélkül, hogy a természetvédelem tudna róla. Ezek után persze az esetleg hasznos és érdekes információkat is elfelejti velük megosztani, nem beszélve arról, hogy mennyire illik bele a kutatás a faj jelenleg érvényes védelmi koncepciójába, vagy gyakorlati védelmébe. Fölvettem azt is, vajon milyen haszna származik az adott fajnak ebből a kutatási eredményből? Kioktattak arról, hogy nem kell egy kutatásnak azonnal felhasználhatónak lenni, mert van alapkutatás is, amely a jövő számára szállítja az alapvető információkat. Ez igaz, csak közben van a jelen idő, amikor fajok tucatjai igényelnék az aktív védelmet, s nem elég, hogy nincs meg ehhez a megfelelő információ-háttér, ráadásul még kutatók hada zavarja az élőlényeket a normális élettevékenységükben. Mire gondolok itt? A sikeres publikáció eredményében történnek olyan vizsgálatok, melyekhez vadon élő állatokat kell befogni (jelölés, biometria, paraziták begyűjtése, vérvétel genetikai vizsgálathoz stb.), sőt elpusztítani (pl. gyomortartalom-vizsgálat, vagy az általam hallott legkirívóbb eset, mikor hazai énekesmadarak agyát boncolta valaki az énektanulással együtt járó agyi elváltozások vizsgálata céljából).

Az ilyen esetekben - s végül is erre akartam kilyukadni - mielőtt bármilyen kezd a kutató, fel kellene tennie néhány igen fontos kérdést, elsősorban önmagának: - Pontosan mit is akarok megtudni? - Ehhez mi a legcélravezetőbb, az élőlények legkevesebb zavarásával járó módszer? - Arányban áll-e a várható eredmény a vele járó tortúrával a faj szempontjából nézve?! - Az a faj (vagy egy közeli, ritkább rokona) profitálhat-e ebből pl. úgy, hogy eredményeim a védelmében felhasználhatjuk? Utóbbi kérdés állítólag nem jó, mert nem szükséges,

hogy a faj is jól járjon a kutatás végén.

Nekem más a véleményem: a mai világban, mikor olyan égető szükség van jó szakemberekre (ez lehet kutató is!) az arra irányuló gyakorlati védelmi munkában, hogy bizonyos fajok ne tűnjenek el végleg, óriási luxus olyan dolgokkal foglalkozni, amelyek nem viszik előbbre a faj védelmét, sőt, esetleg egyedeik zavarásával, pusztulásával is járhatnak! Ha már egyáltalán nem lesz ilyen feladatunk, én is csak kirándulni járok majd, és kíváncsian fogom kutatni a Teremtő által nekünk ajándékozott természetet, amely jelenleg sok esetben ahhoz a nénihez hasonlít, akit az egész úttörőcsapat segített át az út túloldalára - pedig nem is akart átmenni.

Váczai Miklós

Az erdő fohásza - de minek?

A Budakeszi közelében lévő Vadaspark kiegészítő parkolója sarkában nagy, fából készült tábla áll, rajta a felirat: "Az erdő fohásza". Az első mondat így hangzik: "Vándor, ki itt elhaladsz mellettem, ne emelj rám kezdet!" Szép mondat, szép kezdeményezés, de sajnos nyomban értelmét veszti, mihelyt körülpillantunk. A látvány elszomorító, pusztulás mindenfelé. Sívítva dolgoznak a fűrészek, recsegő robajjal dőlnek a fák, a közeli tisztás talaját munkagépek szaggatták fel. Egy harkály kicsit tanácstalanul repül át a terület felett, lepillant a gallyaik-tól megfosztott, pucérra vetköztetett, halott fatörzsekre, aztán gyorsan továbbsszáll. A laktanya irányába repül, mely körül - talán az évtizedes beidegződés eredményeképpen - meghagyták a fákat. Nézem a kettéfűrészelt törzseket, egészséges valamennyi. Lehet, hogy éppen ezért kellett meghalniuk?

Korábban a parkoló mindkét oldalán zöldellő erdő húzódott, kék galambok, harkályok és még sok más madár költőhelye. A jobbára tölgyekből álló erdő nagy részét már jó néhány évvel ezelőtt kivágták, helyén ma bokros sűrűség hullámszik, csemetezés, felújítás nem történt. Ki tudja, milyen meg gondolásból, de két szép tisztás közé szorítva egy kisebb darabon akkoriban lábba maradhettek a fák. Februárban visszajöttek a kék

galambok, de túl kicsinek találhatták a maradék erdőt. Továbbáltak - örökre. A harkályok - nagy és közép fakopáncs - maradtak. Akkor még. A tisztásokon tavasztól ősziig gyerekek játszottak, labdázta, szaladgáltak, és kiszabadulva az agyonszennyezett fővárosból, teli tüdővel szívhatták magukba a fák lehelte friss erdei levegőt. Idén már hiába jönnek. A tisztások megviseltek, de maradtak, ám az oxigént lehelő, nyáron árnyékot nyújtó erdő eltűnt mellőlük. Letarolták.

A fővárost a budai oldalon körülölelő erdők már száz évvel ezelőtt is Budapest tüdejének számítottak, szanatóriumok létesültek a város peremén, a fák közelében, kirándulók ezrei kerestek felüdülést az árnyas ösvényeken. Azóta a város levegőjének szennyezettsége sokszorosára nőtt, a zöldövezet, az erdőterület töredékére csökkent!

Még egyszer az immár magányosan álló táblára és az előtte húzódó letarolt erdőre pillantottam. A bibliai farizeusok jutottak eszembe. Szegény tábla, szegény fohász! Talán jobb lett volna, ha a földre döntik a tölgyekkel együtt. Hiszen az erdő hiába fohászodik, sorsa - úgy tűnik - a főváros környékén, de szerte az országban is megpecsételődött.

Schmidt Egon

Így történt

1999 nyarán láttam meg a napvilágot a nagyatádi kórház területén. Nagyon jó környezetben nevelkedtem testvéreimmel és barátaimmal.

Sarat szedegető molnárfecske

Alighogy felcseperedtem, hidegre fordult az idő, így az egész rokonság délebbre költözött. Nagyon féltem, de a szüleim megnyugtattak, hogy néhány hónap külföldi munka után vissza fogunk jönni szülővárosunkba. Igen hosszú volt az út, sokan odavesztek,

míg megérkeztünk Afrikába. Sokat dolgoztunk, jól éltünk, de gyorsan repült az idő, és mi március végén hazaindultunk. Mostoha időjárás közepette utaztunk, megint sokan szenvedtek balesetet.

Amikor a magasból megláttam az ismerős tájat, a város kéményeit, a szívem majd kiugrott a helyéről, annyira örültem a hazatérésnek. Végre, újra itthon! Jó lakás, sok élelem, itt szeretnek az emberek...

Ami ezután a szemünk elé tárult, arra gondolni sem mertem volna. Odalett mindenünk! Az egész lakótelepet lerombolták! De miért? Annyira szerettem itt lakni! A szomszédok is szerettek bennünket. Vagy mégsem? Kétségbeesve kerestünk menedéket az eső elől. Minden porcikám remegett a hidegtől, a fáradságtól, az éhségtől, a félelemtől...

Az öregek mesélik, hogy 20 évig nyugalom és béke volt, csak az utóbbi 4 évben rombolják le rendszeresen a telepünket. Itteni barátaimtól hallottam, hogy nem tévedésről van szó, diplomás emberek döntöttek sorsunkról. Nevetgélő asszonyok hüen követék az utasítást: - Seprűre, botokra, aztán mindet ám! Lerombolni! Volt, hogy egy nyáron kétszer is megtörtént ez. Úgy, mint most. 150 lakást romboltak le. A földig. Koppant a karó a falon, pergett az agyag, döngve hullottak a betonra a kis remekművek. Így mondják.

Még nem tudom, hogy itt próbálkozunk-e újra, vagy máshová költözünk. De nagyon sok munka vár ránk. Én is szeretnék családot alapítani, fészket rakni valahol. Ha találunk is valami jó helyet, valószínű, hogy csak egy fészkaljat nevelünk. Azért ez borzasztó! Évente legalább 400 fiókéval kevesebb!

Így bántak velünk "okos és művelt" emberek, akiket barátaimnak hittünk.

Egy molnárfecske panaszait lejegyezte:

Hóka Sándor

Pedig így is lehetne

Péchy Tamás felvételei

Paparazzok a természetben (is)

A helyszín a Tolnai-dombvidék egyik, bár helyileg nem védett, mégis kiemelkedő jelentőségű része. Paparazzonk, akit az egyszerűség kedvéért nevezzünk csak BÉLának, ide vetette ki hálóját. Nem véletlen! Nincs a világon még egy olyan hely, ahol másfél kilométeres átmérőjű körben három lakott békászósas-fészek lenne. BÉLánk két éve indította el hadjáratát. A körzetben dolgozó madarászok vezetőjét kereste meg, régi barátságokra meg egyéb elterelő dolgokra hivatkozva próbálta kipuhatólni, hol sütogethetné a pecsenyét békászó ügyileg. A szitán átlátva kitérő válaszok tömege zúdult BÉLánk nyakába. De hát a paparazzóvőr az bizony paparazzóvőr! Két év kemény munkája eljuttatta BÉLÁnt a fészkek aljához. Ez az idő elég volt neki arra, hogy kiszemelhesse magának a három közül azt az egyet, amit - nehezebb megközelíthetősége és rejtettsége miatt - a madarászok kevésbé tartottak szemmel, mondván: itt még a madár se jár, a békászókon kívül! Ehhez persze az is hozzájárult, hogy a helyi madarászcsoporthoz tartozó erdész ezen a területen dolgozik, így el tudta érni, hogy a fészkelési idő alatt a területen szüneteljen az erdészeti tevékenység.

BÉLánk tehát ideális körülmények közé csöppent, és Istentől elrugaszkodott békászósas-fényképezési vágyától vezérelve bele is fogott a dologba. Jó volna tudni, mekkora apparátussal vonulhatott ki, mert a rombolás, amit maga után hagyott, egy embernek legalább egy napi munkája. A fészkek és a lessátort tartó fa közötti 25-30 m-es sávban minden fa felső koronaszintje BÉLánk áldozatául esett. A fészkekfa árnyékot vető lombjai szintén útjában voltak, azokat is halálra ítélte. Felpolcolt vagy 20 m magasra. (Szakikáim! Nagyon is ismert technológiát és lessátrat alkalmazva. Mi tudjuk, hogy ilyen bőséges ragacs-madárfotózó a mi szűk körünkben is igen kevés van. Sőt! Lehet, hogy csak egy!) És akkor, mint aki jól végezte "dólgát", odébbállt, hogy majd 7-10 nap múlva, mikorra (észjárása szerint) a szülők is hozzászoknak a megbolygatott revírhöz, visszatérjen elkészíteni hön áhított képeit.

A nagy madarak viszont nem BÉLánk észjárásával gondolkodtak, és az irdatlan zavarást megélve faképnél hagyták fészkeiket, benne egy szem, már elég mutatós fiókájukkal. Az meg olyan 7-8 nap múlva, jobb dolga nem lévén, fogta magát, és éhenhalva kihullott a fészkekből a fa alá. Itt találtuk rá a madarászok.

Láttam a madarászokat az elpusztult fióka teteme felett (köztük vezetőjüket, aki 15 éve járja a területet, figyelemmel kísérve a békászók fészkeletését, gyűrűzésüket is csak egyedi alkalmakkor, különleges érdeklődésű és engedélyű madarász kedvéért vállalva, 15-20 perc eltelte után már sürgetve a tevékenység mielőbbi befejezését), szemükben a keserúséggel, a fájdalom könnycseppjeit beárnyékoló, tehetetlen dühvel.

Az ilyen BÉLák áldatlan rombolása azonban nemcsak ezeknek a kényes madaraknak a fennmaradását veszélyezteti, hanem például a madarászok működését is, mert esetünkben az ő kérésükre nem dolgoztak a területen az erdőmunkások; erre BÉLánk fogja magát, és nagyobb fakitermelést végez ott, mint egy teljes műszak. Szégyent hoz ránk, természetfotósokra, mert mindenki, aki nem tartozik ehhez a szűk körhöz, kívülről szemléli a dolgot, és BÉLát hozzánk sorolja, vagy bennünket vele azonosít. Nem használ a természetfotósok és a természetvédők - bár egyre javuló, de még mindig elég kényes - viszonyának.

Mi tudjuk, hogy az ilyen BÉLáknak semmi köze hozzánk. Ők tudják, hogy eszközeik, módszereik mocskosak,

Békászósas-tojő

Péchy Tamás felvételei

etikátlanok, ezért nem is keresik klubjaink közösségét. Nekünk azonban fokozott erővel kell fellépünk a jelenség ellen, és tudatosítanunk kell az egész társadalomban, hogy az ilyen BÉLákat mi bizony elítélendő paparazzoknak tartjuk, akiknek semmi keresnivalójuk közöttünk. El kell ítélnünk, és bojkottálnunk kell azokat az orgánumokat, amelyek igényt tartanak az ilyen képekre, hiszen ezek finanszírozzák az efféle alakokat azzal, hogy képeiket publikálják, és személyesen is fel kell lépünk az ilyenek ellen, ha szembesülünk tevékenységük "eredményével".

Nem ez a szerencsétlen békászófiók' volt az első áldozat (gondoljunk csak a pilismaróti törpesasokra, arra is előfordult egy - vagy ugyanaz!? - BÉLánk), ezért elsősorban nekünk kell felvennünk a harcot ellenük, hogy a jövőben minél kevesebb, sőt lehetőleg egy eset se borzolja a kedélyeket. A BÉLáknak meg üzenjük meg azt, hogy akasszák szögre a felszerelésüket, vagy nyergeljenek át esküvői, netán gyerekkeresztelői fotósoknak, de mindenképpen tűnjenek el a természet közeléből a sunyi, mennydörgős...

Vajda János

(A történetnek rendőrségi feljelentés és ügy lett a folytatása természetvédelmi büntett miatt! Reméljük, a nyomozás fejleményeként BÉLát teljes nevén is megnevezhetjük!)

Paparazzo: gátlástalan lesipuskás, minden áron képet akaró, szenzációhajhász fényképész.

Örömmel várjuk jelentkezésüket a Vadvil Kft. szentendrei vadászboltjában!

Büszkék vagyunk, hogy a madármegfigyelésekhez használt spektívekből, távcsövekből már jelentős mennyiséget értékesíthettünk egyesületek, cégek, magánszemélyek felé. Így nemcsak reklám, hanem kellő számú referencia is rendelkezésre állhat választásukhoz az alábbiakban kínált termékeinkről.

- Kowa, Optolyth spektívek az igények szerinti különféle nagytávú okulárokkal.
- Kedvező árfekvésű AKAH 45 fokokos 20-60x-60 spektív.
- Hubertus olcsóbb, és egyéb minőségi kereső távcsövek nagy választékban.
- Fejhalós álcaruhák, minőségi gumicsizmák, bakancsok, hátizsákok, kabátok, lámpák, outdoor, vízhatlan nadrágok, dzsekik, ingek, kések, biccskák széles skáláját kínáljuk.

Kérjen információt árainkról telefonon, vagy keressen fel minket személyesen!

Vadvil Kft.

Szentendre 2000 Kőzúzó u. 7.,

Telefon: 26/317-385,

Fax: 26/311-205.

Nyitva tartás:

Kedd-Péntek 9-17 óra,

Szombat 9-13 óra.

A levegőben

Bagoly-tanya Salgótarjánban

DREXLER SZILÁRD

Salgótarjánban és vonzaskörzetében több ezer ember él. A táj körülöttünk szellemi és lelki életünk meghatározója, olyan feltétele létezésünknek, amelyet kötelességünk gyermekeink, unokáink részére is biztosítani. A városban sajnos a környezeti kultúra hanyatlása tapasztalható. Nagy szükség van tehát a civil szerve-

Mit rejt a fenyves?

zetek szemléletformáló, tudatformáló szerepére. Megerősíti ezt, hogy környékünkön nincs olyan felsőoktatási intézmény, amely a természetvédelmi kutatásokat, a szemléletformálást szervezné, összehangolná, segítené.

Az MME Nógrád Megyei Csoportja 1975 óta tevékenykedik ebben a térségben. Már a kezdetekben fontos szerephez jutott tevékenységünkben a

szemléletformálás. 1997-ben aztán óriási lépésre szántuk el magunkat: irodát nyitottunk Salgóban, a Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet területén.

Ennek az irodának a célja kezdetben az volt, hogy állandó találkozási helyet biztosítson csoportunk aktív tagjainak, hogy hozzájáruljon a megyében folyó természetvédelmi munka hatékonyabbá tételéhez. Törekedtünk rá, hogy minél több könyvet és eszközt szerezzünk be, hogy csábító hely legyen az ifjú természetbarátoknak is.

Megpróbáltuk a pedagógusokat is bevonni munkánkba, a megyei Pedagógiai Intézettel közösen terepgyakorlatokat szerveztünk a szaktanároknak. Ennek eredménye napjainkban már érezhető: egyre több tanár keresi fel diákjaival a Bagoly-tanyát, városi természetvédelmi vetélkedők szervezésében működünk közre, terepgyakorlatok szervezéséhez kérjük segítségünket stb.

Jelentős lépés volt, hogy felvettük a kapcsolatot az önkormányzattal, azóta többször kérjük véleményünket a természetvédelemmel kapcsolatban, és közös programjaink is vannak.

A Bagoly-tanya természetvédelmi és turisztikai információs bázissá nő-

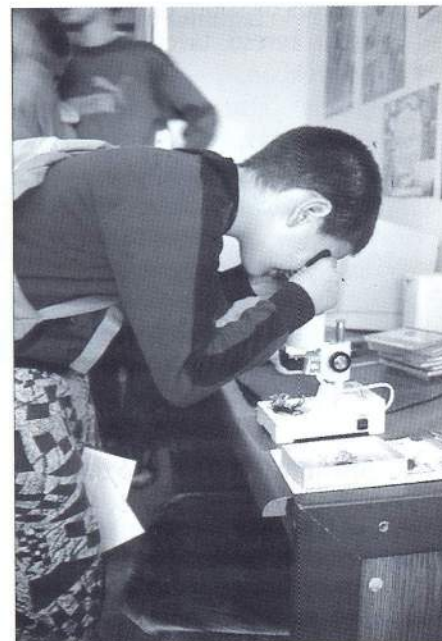

Ismerkedés a teleszkóppal

te ki magát. 1999 nyarán heti 200-250 látogatónk volt!

Az érdeklődők megismerkedhetnek a természetvédelmi munka eszközeivel (távcsövek, teleszkópok, mikroszkópok, egyéb eszközök állnak rendelkezésükre), könyvtárunk egyre bővül. Berendeztünk egy kiállítást is, amely a vidék természeti értékeit mutatja be. Kívánság szerint rendezünk terepgyakorlatokat, előadásokat.

Az irodában gyakran találkoznak és beszélgetnek csoportunk aktív tagjai is. Azonban nemcsak a Nógrád Megyei Csoport tagjait fogadjuk szeretettel, hanem minden MME-tagot is. Szükség esetén szállásról is tudunk gondoskodni. Érdeklődni az alábbi telefonszámon lehet: 32/435-792. □

A mikrovilág rejtelméi

Az odútelep gazdái

A szerző felvételei

Madárszárnyakon

PÉCHY TAMÁS

A madarak a törzsfajlás során minden vonatkozásban a repüléshez, illetve a repülés kiszolgálásához formálódtak. Ehhez alkalmazkodtak anatómiailag, fiziológiailag, ennek a funkciónak a kiszolgálásához idomult az energiaforgalmuk, az anyagcseréjük, sőt a viselkedésük is. Az első ilyen azonnal szembetűnő bélyeg a külső megjelenés, a tollakkal borított áramvonalas madártest, amely aerodinamikailag szinte tökéletesnek mondható,

Különösen ügyes röptű a kuszvágó csér

Péchy Tamás

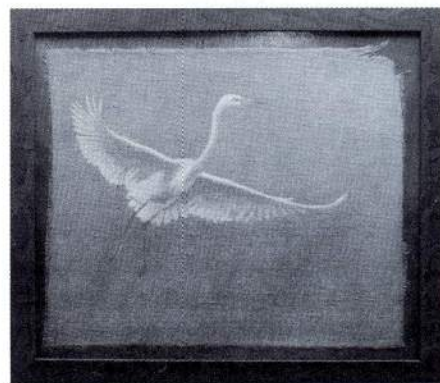
mivel repülés közben alig okoz káros, a teljesítményt számottevően csökkentő légörvényt. A teljesítménycsökkenést küszöböli ki a fej, a nyak, a törzs és a végtagok elrendeződése, beállítása is. Mindezek felül a madárnak rendelkezésére áll a szárnya, melynek elsődleges feladata a levegőbe emelkedéshez szükséges felhajtóerő előállítás. Ahhoz, hogy ez létrejöjjön, vagy mozognia kell a levegőben, vagy a levegőnek kell áramolnia körülötte.

A felhajtóerő a szárnyak a test és a csukló közti szakaszán jön létre. A szárnyak ez a szakasza a karevezők íveltége miatt felül domború, alul homorú. Mivel a "kettévágott" légtömeg két részének azonos idő alatt kell eljutnia a szárny hátsó éléhez, ezért a felső, domború felület mentén a hosszabb út megtétele miatt gyorsabban kell áramolnia, vagyis fel kell gyorsulnia. Ez a felgyorsulás nyomáscsökkenést okoz. Az alsó, homorú profil mentén - mivel az út rövidebb - a levegő lassabban áramlik, és emiatt túlnyomás jön létre. A felhajtóerőt tehát a szárny feletti szívóhatás és az alatta

fellépő tolónyomás együttesen hozza létre. A felhajtóerőt azonban aerodinamikai ellenállások csökkentik. Légellenállás lép fel például a szárnyak hegyén az alsó és a felső felület között lezajló nyomáskiegyenlítődé miatt. Ezt a légörvényt a madárszárnyak különböző módon mérsékelik. Vagy úgy, hogy formájuk már eleve csökkenti ezt a hatást (pl. a fecskék, sólymok, hosszú, hegyes, keskeny szárnya), vagy úgy, hogy a szárnyvégi kézevezőket szétterpesztik (pl. sasok, gólyák, ölyvek). A felhajtóerő és a légellenállás eredője lesz az az emelőerő, mely végül is a madarat felemeli. A felhajtóerő és a légellenállás természetesen nagymértékben függ a szárny formájától, méretétől, a szárnyprofiltól, sőt az áramlás irányába eső szárnyfelület állásszögétől is. Azt gondolhatnánk, hogy minél nagyobb a szárny a testtömeghez viszonyítva, annál nagyobb lehet a felhajtóerő, vagyis annál könnyebb a repülés. Nos, ez nem így van. A madár akkor képes a levegőbe emelkedni, ha az emelőerő nagyobb a test súlyánál. Ennek az előállításához természetesen szükség van egy adott szárnyfelületre, amely növelésének azonban határt szab a szervezet teljesítőképesége. Másrészt a nagyobb szárnyfelület nagyobb testsúlyt eredményez, nem beszélve a négyzetesen növekvő légellenállásról. Egy 5 m-es szárnyfesztávú madár már valószínűleg röpképtelen lenne. A ma élő és levegőbe emelkedni tudó madarak legnagyobb szárnyfesztávja 3-3,5 m. Ezek közé tartozik a kondorkeselyű és az albatrosz. Mint az előbbiekből már kiderült, a repülés szempontjából rendkívül fontos a szárny állásszöge. Ennek változtatásával nőhet az emelőerő, de ugyanakkor - a levegővel nagyobb homlokfelülettel érintkező szárny miatt - a légellenállás is. A madaraknál az optimális állásszög 3-10 fok körül mozog. Növelése esetén nő ugyan az emelőerő, de ugrásszerűen megnövekszik a légellenállás, és a lamináris (réteges) légáramlás átcsap turbulens (örvénylő) áramlásba. En-

nek következtében erős sebességcsökkenés jelentkezik. Ez aztán az emelőerő csökkenése és a légellenállás erősödése miatt további sebességvesztéshez vezet. A fentiek, vagyis a levegőrézecskek áramlási állapotának meghatározására szolgál a Reynolds-féle szám (Reszám), ami azt a légtömeget jelenti, amelynek egy meghatározott idő alatt körül kell áramolnia a szárnyat. Értéke annak alakjától, a levegő áramlási sebességétől, valamint a sűrűségétől függ. A Reszám felett beszélünk kritikus (turbulens) sebességtartományról. Ebben a tartományban repülnek a kis szárnyú énekesek, pl. a cinegék, légykapók, poszáták stb. Ha megfigyeljük ezeket a madarakat, látjuk, hogy állandóan mozgatják szárnyaikat, vagyis folyamatos annak emelése és lecsapása.

A madárfajokra, illetve az egyes csoportokra rendkívül jellemzőek a repülési módok. Ezek kialakulása nem valamiféle tetszés szerinti vagy véletlenszerű választás, hanem a törzsfajlás során létrejött "rend". Ahhoz, hogy egy-egy faj vagy fajcsoport az adott élőhelyen életben tudjon maradni, szüksége van a környezethez alakított repülési módra, amelyhez alakilag is alkalmazkodnia kell. A nyílt tengereken élő viharmadár hosszú és keskeny szárnya az erős szelekhez idomult, olyannyira, hogy a szárazföld fölötti légáramlatokat nem tudná kihasználni, így a kontinens fölé tévedve egyszerűen leesne. Pusztu-

A repülés a művészetet is meghiheti

Szemadám György festménye

Nehezen emelkednek a magasba a vörösnyakú ludak

Szabó László

lásra lenne ítélve az a szirti sas is, amelyik az óceán fölé sodródna, mert szárnyai nem volnának képesek úrrá lenni a szokatlanul nagy sebességű légáramlatokon.

A repülési módokon belül számtalan eltérő technikáról beszélhetünk. A madarak specifikálódása addig terjed, hogy két azonosan repülő, de más-más technikát használó faj szintén elpusztulna, ha életterüket felcserélnék.

"Légmunkája" szerint két nagy csoportról beszélhetünk: a mozdulatlan szárnyú és az evezőszárnyú repülésről.

Az első esetben a madár nem csapkod a szárnyával, hanem annak síkját, hajlásszögét, felületét változtatja. Ide tartozik a siklórepülés, mikor a testre ható nehézségi erő és a már elért magasságból adódó helyzeti energia összetevője viszi előre az élőlényt. Így repül a vihardar vagy a sas, de mindkettő az élőhelyi adottságokhoz igazított technikával és szárnyformával. Míg a tengeri madarak az erős ellenszelet, addig a szárazföldiek az emelőseleket és a felfelé törő, meleg áramlatokat használják ki.

A másik nagy csoport az evezőszárnyú repülés, amelynél a mozgás izomerő révén jön létre. Itt többféle "stílusról" beszélhetünk. Létezik felszálló, haladó, helybeni, zuhanó és leszálló is. Az evezőrepülés során a szárny mozgásának két fő fázisa van: az emelés és a lecsapás. Az egyes szárnyrészek feladata nem azonos, vagyis más funkciót látnak el a kar-, és megint mást a kézevezők vagy a már előbb említett fiókszárnyak. A karevezők alkotják a hordfelületet, a kézevezők "viszik" előre a madarat. A szárny

emelésekor az egyes részek külön mozognak. Az utóbbiak becsukódnak, az előbbiek nem. A két felületrész közel 90°-os szöveget zár be egymással, vagyis a karevezők az egész emelési fázis alatt hordják a testet. Itt jelentkezik a felhajtóerő, ami csak a felső holtponthoz közel szűnik meg. De ekkor már újra kinyílnak a kézevezők, és következik a lecsapás. Ilyenkor a szárny kinyújtott helyzetben van, de tengelyében elcsavarodik oly módon, hogy a vége felé haladva az állásszög egyre kisebb lesz. Így a karevezőkön nagy felhajtóerő és kisebb tolóerő jelentkezik, mint a kézevezőkön, ahol az arány fordított.

Ez a mozgásfolyamat a leggyakoribb, de korántsem általános. Ahány szárnyformájú és nagyságú madár, annyi változat létezik. (Például a nagy csapásszámmal repülő énekesek túlnyomó része emelés közben a karevezőit is becsukja.)

Nézzünk meg néhányat az evezőszárnyú repülés legérdekesebb változataiból is. Az egyik ilyen, amely talán a leginkább ámulatba ejti az embert, a kolibrikre jellemző forgószárnyú repülés. Ebben az esetben a szárnyak állandóan nyújtott helyzetben mozognak előre és hátra, miközben vállban jobbra-balra elforognak. Így hol a felső, hol az alsó felületen keletkezik az emelőerő. Ez a repülési mód a megfelelő csapásszám és irány mellett szinte korlátlan mozgási lehetőséget biztosít a madárnak. Egyes fajok másodpercenkénti csapásszáma eléri a 80-at, mellyel több mint 100 km/óra sebességgel képesek haladni. Erről a sebességről "fékút" nélkül azonnal meg tudnak állni, sőt képesek átmenet nélkül hátrafelé repülni! Ugyanis nem a

megszokott fékezési módon lassítanak, hanem szárnyuk visszafelé kezd pörögni. Azt a "trükköt" is tudják, hogy két szárnyukat egymástól eltérő sebességgel mozgatják, így helyben meg tudnak fordulni!

Izgalmas, látványos és tökéletes technikát igényel a zuhanórepülés, aminek legszebb módjait a sólymok produkálják. A zuhanásban lévő madár erőteljes evezéssel sebességét több mint 300 km/óra képes növelni, és csak az utolsó pillanatban, a zsákmanővről megragadásakor megy át siklórepülésbe. El lehet képzelni, hogy a kb. 1000 g súlyú madártestre ilyen sebességnél mekkora erők hatnak. Mindezek ellenére a sólyom könnyedén veszi ki magát a zuhanásból.

A repülés leginkább energiaigényes fázisa a felszállás, amelyhez igen nagy izommunkára van szükség. Ahhoz, hogy ezt a testtömegéhez képest hatalmas erőt ki tudja fejteni, speciálisan erre a célra kialakult szárnymozgató és mellizmokra van szükség. Ezért természetes, hogy azoknál a fajoknál, melyek képesek levegőbe emelkedni, a szárnymozgató izmok a legfejlettebbek, és arányuk az összes többihez viszonyítva 55-80%. A legnagyobbak, melyek a szárny emelését és lecsapását végzik, a mellcsont hatalmas taraján tapadnak. További kisebb izmok a csűrését, vagyis helyzetének, síkjának beállítását, a kar- és kézevezők mozgatását végzik.

Manapság Leonardo da Vinci álmát messze meghaladó módon és sebességgel szántjuk az ég országútjait, de korántsem olyan könnyedén, elegánsan és "olcsón", mint a madarak. Sokat ellestünk tőlük, és sok dolgot hasznosítottunk is, de még nem tudjuk ugyanazokat a finomságokat produkálni a levegőben, amelyeket ők. Egy vadászrepülőgép messze nem olyan fordulékony, mint egy vándorsólyom, és pilótája sokkal nehezebben tudja kivenni gépét a zuhanórepülésből, mint azt a madár teszi. Mikor fogjuk tudni utánozni, ha egyáltalán képesek leszünk rá, a sarlósfecskét? Melyik az a gép, amelyik képes lesz elviselni azt a terhelést, amit az apró élőlények által bemutatott "műrepülő figurák" jelentenek?

Természetesen a Homo sapiens büszke lehet teljesítményére, hogy az évszázadokon át álmodott és áhított magasságokat meghódította, de technikája a természet tökéletességét valószínűleg sohasem lesz képes utolérni... □

Odútelep a soroksári botanikus kertben

LUKÁCS ATTILA

Ez a kert a főváros egyik értékes természetvédelmi területe. 1963-ban létesült, és 1977 óta áll védelem alatt. Soroksár mellett a Pesti-síkságon fekszik, területe 60 ha. Elsősorban növénytanilag jelentős, de az állatvilága is nagyon érdekes. A csendes látogató sok madárfajjal találkozhat itt. Mivel nekem ez a terület a munkahelyem, gyakran van lehetőségem itt megfigyeléseket tenni. Eddig 75 fajt észleltem a kertben. Ezek után nem csoda, hogy örültem a felmerült ötletnek, vagyis annak, hogy létesítsünk itt egy odútelepet. Az odúkat az MME Budapesti Helyi Csoportjától kaptuk, amiért ehelyütt is szeretnék köszönetet mondani. 1999. április 2-án helyeztük ki őket a kertbe. Összesen 15 db B típusú odút raktunk ki meglehetősen alacsonyra, hogy könnyebb legyen ellenőrizni, hiszen itt zavarástól nem kell tartani. A megkésztet kihelyezés ellenére a madarak

hamar észrevették és elfogadták a költőhelyeket. Már április 5-én épülő fészkeket találtam néhány odúban. Az odúk elhelyezkedéséről és a költésekről a mellékelt táblázat nyújt tájékoztatást. Ebben szerepel az az öt fészekodú, amelyeket egy lelkes tagtársunk, Morandini Pál készített, és helyezt ki 1998-ban. Ezeket kivétel nélkül elfoglalták, és korábban is kezdődtek bennük a költések, mint az újonnan kihelyezettekben. A táblázatban R betűvel (régii) jelöltem őket. Található köztük egy D típusú odú is, ami kivétel, mert csak májusban foglalták el a seregélyek. Ennek a mérete lehetővé tenné, hogy csóka, kuvik vagy akár szalakóta foglalja el. A B típusú odúkban, amelyeket cinegék használtak, az első költés április elejétől május közepéig, a másodköltés június elejétől július közepéig tartott. Az új odúknak kevesebb, mint a felét foglalták el, 15-ből 7-et.

Az új és a régi odúkat összegezve: kettőben volt két költés, a többiben vagy csak első, vagy csak másodköltés volt. Az egyik odúba lódarazsak költöztek, és egy másikba is befészkeltek magukat (11-es), amiben végül is másodköltés volt. Nem tudom, hogy a darazsak eltűnéséhez van-e köze a cinegéknek, de meglepődtem, amikor ezt a cserét felfedeztem. Az R 24-esben feltehetőleg valamilyen ragadozó hiúsította meg a költést többször is. Ősszel az R 17-esben egy téli álomra készülődő kismellőst, valószínűleg egy mogyorós pelét találtam. Ezúttal természetesen eltekintettem az odú kitisztításától. A nyomokból ítélve az odúkat költési időn kívül is használják éjszakázásra a cinegék. Az odúkat általában hetenként ellenőriztem. Az odúkat főleg a kert legcsendesebb, Vecsés út felőli oldalán helyeztük ki, mivel itt kevesebb a nagy nyár és a fűzfa, így kevesebb a harkály vájta odú. Érdekes, hogy a tölgyesben lévők közül sok üresen maradt. Talán a késői telepítés miatt, vagy mert a többi költőpár talált természetes odút. Egyébként a kertben megfigyeltem cinegéköltést hidrászban és vascsóben is. Feltűnő, hogy a széncinege jelentős fölénnyel van a kék cinegével szemben, a barátcinege pedig egyáltalán nem fordul elő, még télen sem. Pedig a kert nagy részét erdő borítja, amelynek fafajai és aljnövényzete nagyon változatosak. A faállományt egyébként az ötvenes években telepítették, így a legnagyobb fák sem idősebbek 45-50 évesnél. Sajnos két autópálya is fut a kert közvetlen közelében, ezért rendkívül nagy a zaj, de úgy tűnik, a madarak alkalmazkodnak ehhez. A terület tulajdonképpen egy oázis a szomszédos, részben művelt, részben felhagyott parlagterületek között, annak ellenére, hogy kisebb, értékes területek a kerten kívül is vannak a környéken. A madárvilág megfigyelése eddig is sok élménnyel járt, az odúköltő cinegék telepítése pedig újabb tapasztalatokkal tett gazdagabbá. □

szám	típus	kihely. idő	hol található	tartó faj	költő faj	1. költés	1. pót	2. költés
1	B	99. április 2.	park	akác		nem volt		nem volt
2	B	99. április 2.	fenyves	feketefenyő	széncinege	nem volt		sikeres (7)
3	B	99. április 2.	véderdő	vadkörte		nem volt		nem volt
4	B	99. április 2.	fenyves	feketefenyő	széncinege	sikertelen	sikeres (5)	nem volt
5	B	99. április 2.	lombos erdő	ostorfa		lódarázs foglalta el az odút		
6	B	99. április 2.	lombos erdő	ezüstjuhar	széncinege	sikeres (9)		sikeres (3)
7	B	99. április 2.	véderdő	ostorfa	kék cinege	sikeres (10)		nem volt
8	B	99. április 2.	véderdő	ostorfa		nem volt		nem volt
9	B	99. április 2.	lombos erdő	akác	széncinege	sikeres (8-9)		nem volt
10	B	99. április 2.	véderdő	vénicszil	széncinege	nem volt		sikeres (7)
11	B	99. április 2.	tölgyes	tölgy	széncinege	nem volt		sikeres (6)
12	B	99. április 2.	tölgyes	tölgy		nem volt		nem volt
13	B	99. április 2.	tölgyes	tölgy		nem volt		nem volt
14	B	99. április 2.	tölgyes	tölgy		nem volt		nem volt
15	B	99. április 2.	ház mellett	tölgy		nem volt		nem volt
R 15	B	1998	tölgyes	tölgy	széncinege	sikeres (8-9)		nem volt
R 17	B	1998	véderdő	vénicszil	széncinege	sikeres (8-9)		nem volt
R 21	B	1998	lombos erdő	tölgy	széncinege	sikeres (8-9)		sikeres (4)
R 24	B	1998	tölgyes	tölgy	széncinege	sikertelen	sikertelen	nem volt
"D"	D	1998	rét szélén	szürkenyár	seregély	sikeres		

Kardoskúti anziksz

DR. KISS ERNŐ

Október 24. vasárnap reggel 6 óra Ébresztő! Kicsit kóvályog a fejem az előző esti kellemes vacsora meg a pár pohár bor után, amit szűk családi körben, szüleimnél fogyasztottunk el Vásárhelyen. Feltűnően sötét van, és kopog az ablakon az eső. Na, már csak ez hiányzott! Mindegy, fölkeltem, hát megyek, szólal meg a makacs madarászószton bennem. Hiszen darulesre indulok, és különben is, ki kell próbálni az új távcsövet. Egy meleg tea után kitisztul a fejem, az esőre kilépe-

Vörös vércse

Posztós Csaba

pedig végképp felébredek - kellemetlen hideg szél csap az arcomba. Monoton hangon jár az autó ablaktörlője. A fenébe is, a gumicsizmát otthon hagytam! Majd csak megleszek nélküle is... Letérek a 47-esről a megszokott, egynyomtávós kardoskúti békötőútra. Még tíz perc, és máris megállok a természetvédelmi területet jelző táblánál: néhány varjú repdes céltalanul kisebb csapatban a tsz-major felett, semmi más. No meg az eső... Inkább visszaülök a kocsiba, lassan araszolok tovább. Hopp, egy olyv ugrik fel az orrom előtt az útszéli fáról. Hú, de világos - hisz ez pusztai olyv! Talán téged láttalak tavaly is ugyanitt? Nincs időm ezen gondolkodni, a hátam mögött váratlanul krúgatást hallok, meg-

fordulok: darvak, darvak!!! Kár, hogy ilyen rosszak a látási viszonyok, alig tudom élesíteni a távcsövet. Aztán el is dugom a kabát alá, nehogy baj érje. Egyre jönnek a tó felől: ötven, húszan, megint kisebb-nagyobb csapatok kelnek fel, köröznek-kirúgatnak, majdnem az orrom elé szállnak le! Állok mereven, rendületlenül vág az arcomba az eső... Hiába, ez a pusztá próbára teszi az embert, nemhiába szerette Petőfi is. Valahol nem messze születtem jó negyven éve, itt Vásárhely határában. De akkoriból darvakra nem emlékszem. Nincs időm tovább meditatálni, újabb csapatok húznak el a fejem felett. Lassan teljesen kivilágosodik, de a napnak se híre, se hamva sincsen. Beülök picit melegedni, és továbbmegyek az úton a kiépített magaslesig. Hiszen ez tiszta Kánaán, legalább ide nem ver be az eső! Letisztogatom a távcsövet is. Vörös vércse vág be a nádfedél mögé, szítál egyet, majd lecsap az áldozatára. Huss, már viszi is! Innen fentről egész jól rálátni a szikes tóra, feltűnően sok a víz, egész nagy kanyarulatokat vesz a túlsó végén. Sok a réce, valamivel kevesebb liba van, és még több sirály röpköd a leve-

Daru

Tökés réce

Matyikó Tibor grafikái

gőben. Kár, hogy pontos azonosításra nem alkalmas az idő! Néhány cankót is látni kisebb csapatban, és most látom: oldalt a réten három bíbic kergetőzik, de nem csapongnak annyira, mint a tavaszi nászkor. A darvak továbbra is szállnak fel a tópartról, indulnak a környező kukoricaföldekre táplálkozni. Én pedig átfagyottan "darvadozok", le is mászok a magaslesről. Felhőnyi seregélycsapat közelít, nagyot kanyarodnak a levegőben, majd levágódnak a fűbe, ami el is nyeli őket. Beülök az autóbá meledetni - közben kicsit az eső is csillapodik -, és begurulok a pusztaközponti házakhoz. Láthatóan üresen áll a kutatóház, pedig titkon reméltem, hátha itt találok Sterbetz Pista bácsit. Így visszafordulok. Tökés réce párost zavarok fel az útszéli árokból, akik méltatlankodva hápognak. És ott mögöttük? Hoppá, ha jól látom: nagy póling - gyermekkorom kedvence -, és még egy. Kigyönyörködöm magam bennük, ahogy szelíden sétálnak fel s alá - láthatóan céltalanul. Mögöttük pintycsapat, talán kenderikék. Semmit sem lehet látni, még mindig nagyon rosszak a fényviszonyok. Visszafordulok a tó felé, búcsút intek a darvaknak, melyek egyre kisebb számban tűnnek fel. Megszólalt a gyomrom... Ismét autóban vagyok, letörölgetem a távcsövet, gázt adok. Még két szarka szórakoztat itt a bokrok tetején, hátul a varjak keresgélnek a szántáson. Hiába, ősz van a javából! Számlálgatom magamban a napi "termést" - daru lehetett úgy 1500 példány! Hirtelen eszmélek: egy egerészölyv majdnem nekemrepült, amikor leugrott az útszéli kőrösről - méltatlankodva vijjog. - Megállj, kampós csőrű! - fenyegetőzöm. - Mikuláskor visszajövök, és megleslek. Remélem, már havas nap-sütésben. Ki tart velem? □

Ahol én lakom...

Sajóecseg madárvilága aránylag gazdag és változatos. Sok védett madárfaj is előfordul itt: a széncinege és az egerészölyv az aránylag gyakran látható fajok közé tartozik, ám a barátcinege már ritkább. Rendszeresen költenek a Sajónál a sárgarigók és a nagy fakopáncsok. A kakukk is előfordul itt. Két fehérgólya-pár rendszeresen költ a településünkön,

és minden évben felnevelnek néhány fiókát. A nyári alkonyokon a gyurgyalagok aránylag nagy számban vadásznak rovarokra a Sajó túloldalán. Telente egyre gyakrabban lehet ökörszemet látni. Minden évben telel itt néhány bütykös hattyú, és minden alkalommal egyre többen vannak, bár az elmúlt télen senki sem látta őket. A két leggyakrabban itt költő madárfaj a házi veréb és a molnárfecske, a füstifecske viszont ritka. Mindez persze csak töredéke a helyi madárvilágnak.

A hullók már sajnos nem ilyen gyakoriak, csak néhány fajuk él itt: a fűregyík az a faj, amelyik még gyakoriak számít itt. A vízi sikló már sajnos nem ilyen szerencsés. Csak ritkán hallani, hogy láttak egy-egy példányt, bár minden évben szaporodnak. Egyszer a vasútállomás egyik épületénél egy fiatal rézsiklót találtam, bizonyára teletni készült egy farepedésben.

A kételtűek közül csak a békák és varangyok élnek itt. Gyakori a kecskebéka és a zöld varangy, a barna varangy viszont ezeknél jóval ritkább. Egy alkalommal barna ásóbékát találtam a homokban, egyszer pedig a kukoricák közt egy zöld levelibékát.

A Sajóban sok halfaj él, köztük ritkábbak is, mint a menyhal és a réti csík.

Sajnos egyre több dolog veszélyezteti ezeknek az élőlényeknek az itteni fennmaradását. Egyre kevesebb az életterük, a hulladék viszont egyre több. Egyre nagyobb méreteket ölt a talaj-, levegő- és vízszennyezés is. Az itteni emberek nagy része szereti a természetet, de nagyon kevesen vannak azok, akik tesznek is valamit érte.

Nagyon remélem, hogy fennmaradnak az itteni állatfajok, és nem ritkul tovább listájuk e területen.

Novák János

Alig hittem a szememnek

Életem eddigi talán legnagyobb élményét szeretném leírni.

Az udvaromban nagyon sok madárfaj költ: házi veréb, házi rozsdafarkú, balkáni gerle, házi galamb, fekete rigó, szarka. De szokott a saját készítésű madáretetőmre szén- és kék cinege, zöldike, vörösbegy, és télen fenyőrigó járni. Mikor egyik nap az iskolából hazaérve rögtön (mint mindig) az ablakhoz mentem megnézni a madarakat, a verebek szokatlanul csöndben, egybegyűlve ültek az eperfán. Egy kis vörösbegy is nyugtalanul viselkedett. Éppen elmentem volna az ablakból, mikor hirtelen egy nagy madár repült elő a fák közül, s üldözőbe vett egy verebet, ami beszállt az egyik fenyő ágai közé. Mikor a nagy madár leszállt az egyik villámhárítóra, sikerült azonosítanom: egy kerecsensólyom volt. Alig hittem a szememnek, úgyhogy két másik könyvben és a Madártávlatok képein is megnéztem, és tényleg az volt. Csak ismételni tudom a fenti megállapításomat: életem egyik legnagyobb élményét éltem át.

Tuboly Eszter 14 éves

A Vései erdő madárvilága

Lakóhelyemtől, Tiszanánától 5 km-re folyik a Tisza. Partjánál helyezkedik el a Vései erdő. Elhatároztuk édesapámmal, hogy ide megyünk madármegfigyelésre.

Vittünk magunkkal távcsövet, és a sár miatt gumicsizmát. A szivárgó mentén indultunk az erdő felé. Az erdő előtt egy bokros rész található. A bokrosban szén- és kék cinegék ugráltak rovarokat keresve. A fejem fölött két madár repült át, mély hangokat hallatva. Az erdő túlsó részére szálltak le. Megnéztem őket távcsóval: süvöltők voltak, az egyik hím, a másik tojó. Rezdült a gally!

Gyorsan arra fordítottam a távcsövet. Apró természetű, hosszú farkú madár ült az ágon. Fekete, fehér és rózsaszín a tollazata. Ez egy őszapó! Nagy volt az örömöm, mert eddig még nem tudtam megfigyelni. Nagy sár volt, a lábunkat már alig tudtuk emelni a csizmákra tapadt a sár miatt.

Továbbmenve sikerült megfigyelni egy fekete rigót, és hazánk egyik legkisebb madarát, a sárgafejű királykát. Apró termete kissé zömök, fején élénksárga sáv van, két oldalt fekete csíkkal. Háta zöld, melle sárgásfehér. Még a hangját is sikerült meghallgatnunk: szi-szi-szi.

Magasan az erdő fölött két hullámos röptű nagy fakopáncs szállt.

Kis idő múlva kopácsolást hallottunk. Szemem elé emeltem a távcsövet, és pásztázni kezdtem a nyárfást. Meg is láttam a tollas ácsokat munkálkodás közben.

Apu megbökte a vállam: zöld küllő! De mire alaposabban megfigyeltem volna, elrepült.

A magasban sas keringett méltóságteljesen, valószínűleg réti sas, de igen magasan repült, pontosan nem tudtuk megfigyelni.

Átkeltünk az erdőn. Az úgynevezett Tiszti úton haladtunk. Furcsa hangra lettem figyelmes. Egy fekete madár szállt a közeli nyárfára. Fekete rigónak véltem, de vad kopácsolásba kezdett. Ebből jöttem rá, hogy egy fekete harkály került távcsövem elé! Valószínűleg az odúját verte.

Hamarosan megérkezett a párja. Akár egy munkafelügyelő, ellenőrizte, hogyan készül költőhelyük, majd továbbstájt. A hím ottmaradt, és folytatta szorgos munkáját.

Őszapó

Péchy Tamás

Ezen a tél végi délutánon a Tisza környéki madárvilág számos fajával ismerkedhettem meg, sokat tanultam, és sok élményt szereztem.

Tavasszal folytatjuk!

Godó Lajos Máté (7. osztály)

Lapzártatól lapzártáig

Az elmúlt időszak a közéleti tervezés utolsó fázisa volt egyesületünknel. Az egyesületi tagok és munkatársak véleménye alapján megfogalmaztuk legfontosabb feladatainkat, melyeket az elnökség is a kiemelt kérdések között tárgyalta.

Egyesületünk titkárságán megbeszélést tartottunk a WWF Magyarország képviselőivel, amely során megegyeztünk abban, hogy a jövőben tájékoztatjuk egymást programjainkról, és keressük az együttműködés lehetőségét is.

Az IBA-program kapcsán több minden is történt. Szabó Balázs nemzeti IBA-koordinátorként részt vett egy megbeszélésen Brüsszelben, itthon képzést tartottunk a területi koordinátoroknak. Szintén Brüsszelben bemutatták az Fontos madárélőhelyek Európában című könyvet, amely természetesen a hazai területeket is tartalmazza.

Megszűnt a munkaviszonya egyesületünknel a biharugrai területen dolgozó Vasas Andrásnak és Fidirich Róbert tagkoordinátornak. Sok sikert kívánunk nekik új munkahelyükön!

A Természet c. folyóirat összevonási ajánlattal kereste meg a Madártávlat című újságot. Az elnökség, tekintettel a Madártávlat fontos egyesületi szerepére, arculatára stb., a közös lapkiadás tervét elvetette.

Természetvédelmi és Ornitológiai Tábor

Pacsmag (Tamási) Erdei Iskola

Időpont: július 21-29. folyamatosan, az időpont megkötése nélkül.

Érdeklődni: Molnár Zoltán 7090 Tamási, József A. ltp. 13/b, tel.: 74/470-817.

Költség: napi 1100 Ft/fő. Ez tartalmazza a szakmai programot, étkezést, szállást.

Elhelyezés: az Erdei Iskola köépületében, ill. saját sátorban.

Program: madármegfigyelés, gyűjtés, kirándulás, természetfotózás.

Az MME Tűzokvédelmi Programja tábort hirdet veszélyeztetett tűzokfészkek őrzésére

A jelentkezők 2-4 fős csoportokban sátoroznak a fészkek közelében.

Feladat: A fészkek megőrzése főleg az emberi zavarás ellen, ill. további potenciálisan veszélyeztetett fészkek távcsöves felderítése.

Helyszín és időpontok: A táborozásra a borsodi és hevesi pusztákon, valamint a Bihari-síkon kerül sor heti turnusváltásokkal. Az első turnus az előbbi területen április 27-én, csütörtökön, az utóbbin április 28-án, pénteken kezdődik. A táborozás ennek megfelelően csütörtöki és pénteki turnusváltásokkal június 29-30-ig tart. A pontos helyszínek a fészkek megtalálásakor derülnek ki.

Szükséges felszerelés: távcső, hálószák, sátor (ezt szükség esetén biztosítunk), és minden, ami egy egyhetes sátrazáshoz kell.

Költségek: A résztvevők önellátóak. Bevásárlási lehetőséget 2-3 naponta biztosítunk.

Egyéb program: A táborozók bekapcsolódhatnak néhány madárfaj (szalakóta, kék vércse stb.) állományának felmérésébe a környéken.

Jelentkezés és további információ: Demeter László, telefon: 60/480-072, e-mail: demeterl@elender.hu

Európai természetvédők tiltakozása

Március 1-jén 13 órakor Brüsszelben Alain Bougrain-Dubourg, a BirdLife International franciaországi szervezetének (LPO) elnöke átadja Nicole Fontaine-nak, az Európai Parlament elnökének azt a több mint 2 millió tiltakozó aláírást, amelynek összegyűjtésében több mint 600 franciaországi természet- és állatvédő szervezet vett részt, és amely a BirdLife révén egész Európát átfogó kampánnyá szélesedett. Magyarországon a BirdLife hazai tagszervezete, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület is több száz aláírást gyűjtött.

Az aláírási kampány indítéka: 1998 nyarán Franciaországban meghosszabbították a veszélyeztetett vonuló madarak (sárszalonna, piroslábú cankó, nagy goda) vadászati szezonját, lehetővé téve vadászatukat júliustól februárig.

Ez ellentétes az EU madárvédelmi irányelveivel (Birds Directive), amelyek előírják a vonuló madarak védelmét a vonulási útvonalon. Ezért az Európai Bizottság panaszt tett Franciaország ellen a luxemburgi székhelyű Európai Bíróságon.

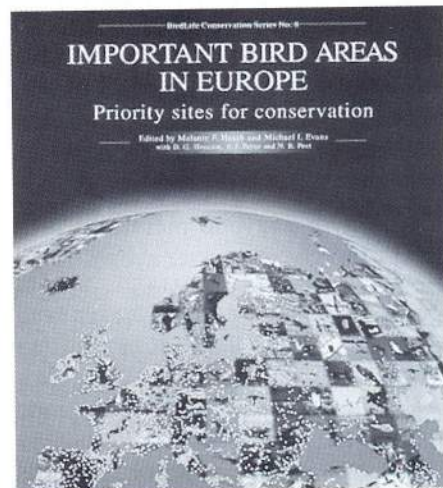
A természet- és állatvédő szervezetek remélik, hogy a bírósági eljárás és a több mint 2 millió aláírást véget vet az illegális vadászati gyakorlatnak Franciaországban. Bízunk abban is, hogy ez egyben figyelmeztetés lesz más hasonló illegális vadászatot folytatók (olaszok) számára is.

Egy fontos könyv az európai természetvédelemben

A madárvédők világszervezete (BirdLife International) az Európa Parlamentben mutatta be a "Fontos madárélőhelyek Európában" című könyvet.

Napjainkban ez az egyik legjelentősebb természetvédelmi mű, amely meghatározza azokat az élőhelyeket kontinensünkön, amelyeket feltétlenül meg kell őriznünk az európai madárvilág és biodiverzitás védelme érdekében.

A bemutató kapcsán Margot Walström asszony, az EU környezetvédelmi biztosa felhívta a résztvevők figyelmét, hogy a csatlakozásra váró kelet-európai országok komoly természeti értékekkel gazdagítják az EU-t csatlakozásuk esetén. Elmondta, hogy erre oda kell figyelni, és mindent meg kell tenni ezen értékek megőrzéséért. Újra hangsúlyozta, hogy amíg a tagországok

gok, illetve a jelöltek nem jelölik ki a Natura 2000 területeket, addig nem támogatnak semmilyen fejlesztést, beruházást, nehogy az természeti értékeket tegyen tönkre.

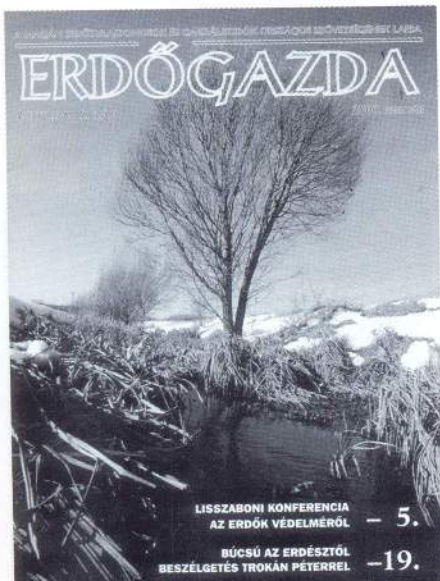
A bemutatott könyvről elmondta, hogy ez egy fontos alapmű, amelynek figyelembevételét számon kéri majd a Bird Directive szerinti Különleges Védelmi Területek (SPA) kijelölésénél. Európában 32 BirdLife-partner szervezte a magas színvonalú adatgyűjtést, amelynek eredménye a 3619 fontos madárélelőhely kijelölése volt. Ezen területek Európa összterületének 7%-át adják. Védelmükkel biztosítható Európa madárvilágának megőrzése.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület aktivistáinak és tagjainak munkája eredményeként Magyarország területén 43 fontos madárélelőhelyet határoztak meg, melyeknek összterülete kb. 1,5 millió hektár. Ez hazánk területének 15%-át érinti.

A fenti adat is azt bizonyítja, hogy Magyarország madárvilága rendkívül gazdag. Kis mérete ellenére sok faj nemzetközi viszonylatban is fontos állománya található nálunk.

A BirdLife International által koordinált nemzetközi program keretében a nemzeti partnerek - így egyesületünk is - egy, az egész világra kiterjedő ökológiai hálózat kijelöléséhez és védelméhez járulnak hozzá.

A Pro Vértes Természetvédelmi
Közalapítvány
terepi munkatársat
keres. Jelige: éjjel-nappal,
szível-lélekkel! Érdeklődni:
Viszló Levente 22/354-420.

Belépési adatlap

Felismerve a természetvédelmi törekvések fontosságát, valamint megismerve az MME célkitűzéseit, támogatni kívánom az egyesület munkáját. Kérem felvételemet az MME tagjainak sorába!

Név: .....
Lakcím: .....
Születési dátum:..... Tel.:.....

	Minimális tagdíj:
tanuló, nyugdíjas	900 Ft/év
adófizető	1 600 Ft/év
családi tagság	2 000 Ft/év
pártoló tag	3 200 Ft/év
támogató szervezet	5 000 Ft/év

A családi tagságot választó családok között év végén 5 db társasjátékot sorsolunk ki.

Családi tagok:

Név:..... Szül. dátum:.....
.....
.....

A tagdíjat a mellékelt csekken befizetem.

A tagdíj befizetéséhez csekket kérek.

A választott tagdíjat betét-számlámról az MME 11712004-20011215 számlájára átutalom.

Szeretném ismerőseimhez, barátaimhoz is eljuttatni az MME szórólapját, kérem részemre ..... darabot postázzanak!

..... dátum ..... aláírás

Kérjük, hogy a kitöltött szelvényt az MME 1121 Budapest, Költő u. 21. címre küldje vissza!

A családi tagság - előnyös választás

Együttműködés a magán-erdőgazdálkodókkal

A Madártávlat előző számában bemutatuk a Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálatunk új kiadványát, amely a lehetséges erdőtelepítéseknek a füves élőhelyeket veszélyeztető voltára hívja fel a figyelmet. Mivel a potenciális területek ma magántulajdonban vannak, így az erdősítéseket a jövőben várhatóan magántulajdonosok, vagy azok megbízottjai fogják elvégezni. Ezért fontos, hogy a potenciális erdősítőkkel jó kapcsolatot építsünk ki.

Ennek szellemében március 6-án Frank Tamás kollégánkkal felkerestük a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetségét (MEGOSZ), ahol Telegdy Pál elnök úrnak átadtuk az előbb említett kiadványunk jó néhány példányát, és megállapodtunk vele szervezeteink együttműködéséről. Ennek keretében a MEGOSZ lapja, az "ERDŐGAZDA" révén rendszeresen tájékoztathatjuk az erdőgazdákat természetvédelmi kérdésekről, bemutatva azokat a fontos madárélelőhelyeket (IBA), amelyeket az erdősítések veszélyeztetnek.

Megállapodtunk továbbá, hogy részt veszünk egymás rendezvényein, így például május 19-20-án a Monoron megrendezésre kerülő erdőgazda napokon, illetve megküldjük egymásnak folyóiratainkat a jobb tájékoztatás érdekében.

Az ERDŐGAZDA című lap tavaly indult újtárra. Nagyon gondos kivitelben, színvonalas tartalommal fontos szerepet tölt be a magán-erdőgazdálkodók tájékoztatásában. Sok sikert kívánunk a lapnak és a MEGOSZ-nak. Reméljük, együttműködésünk hozzájárul természeti értékeink megőrzéséhez.

Fidlóczy József

Mit nyújt Önnek a

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület ?

A tagsági díj befizetése után Ön egy levelet kap, amely tartalmazza

- a tagsági igazolványát,
- egy ismertetőt a szervezet felépítéséről,
- a látogatásra kijelölt, MME érdekeltségű területek listáját,
- az MME kiadványainak listáját,
- a Madártávlat c. folyóirat legutóbbi számát,
- egy képeslapot,
- a Madarak és madarászok c. kiadványt,
- 14 éven aluli tagjaink kézhez kapják a Madarász Suli ismertetőjét (családi tagság esetén is).

A továbbiakban:

- Kézhez kapja a Madártávlat c. folyóiratot.
- Részt vehet az egyesület rendezvényein.
- Táborainkban, madárvártáinkban megismerkedhet a madár- és természetvédelem kérdéseivel.
- Kedvezményesen hozzájuthat az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz.
- Hozzájuthat magyar és idegen nyelvű szakirodalomhoz.
- Kiterjedt tagságunknak köszönhetően lehetősége nyílik arra, hogy, kapcsolatot teremtsen hasonló gondolkozású emberekkel.
- Lehetőséget kap arra, hogy ismereteit a madarakról kibővítsé, elmélyítse.
- Kedvezményesen látogathatja az MME érdekeltségű területeket.
- Az Interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehet egy madarász levelezőlistán.
- A családi tagságot választó tagok között minden év végén ajándékokat sorsolunk ki.
- 14 éven aluli tagjaink részt vehetnek a Madarász Suli programjaiban.

Az elnökségi ülés határozatai

1999. december 2-3.

68/99. számú határozat: Az elnökség a következő ülés napirendjére tűzi a tűzok-program átvilágítását. Ehhez a saját program mellett információt kér a deványai és a mosoni projektekről is. A határozatot az elnökség egyhangúlag hozta.

69/99. számú határozat: Az elnökség kéri a középtávú munkatervet az elnökség által javasolt módon kiegészíteni. A határozatot az elnökség egyhangúlag hozta.

70/99. számú határozat: Az elnökség fontosnak tartja, hogy az MME-érdekeltségű területeken készüljenek el az akciótervek.

Ezek készítését elsősorban az olyan saját területen kell megkezdeni, amelyik IBA, és még nem folyik rajta szervezett tevékenység. A határozatot az elnökség tagjai egyhangúlag hozták.

71/99. számú határozat: A MME-érdekeltségű rezervátumokban viszonyossági alapon készek vagyunk az MME-tagokkal azonos kedvezményeket biztosítani a BirdLife-tagok számára. Az elnökség megbízza az ügyvezető igazgatót, hogy erről a BirdLife-ot értesítse. A határozatot az elnökség egyhangúlag hozta.

72/99. számú határozat: Az elnökség egyhangúlag úgy döntött, hogy az SZJA 1%-ából befolyt összeg felosztásánál figyelem-

Szerkesztőbizottság: Drexler Szilárd, Dr. Kalotás Zsolt, Lovászi Péter, Marik Pál, Schmidt Egon
Szerkesztőségi titkár: Dohán Zsófia *Nyelvi lektor:* Árki Zsóka *Szedő:* Bányai Lászlóné
Felelős kiadó: Fidlóczky József *Felelős terjesztő:* Harangi István
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
Nyomás: LKL Color Kft.

„A természet szolgálatában?”

A természet szerelmesei

kiállítás

2000. június 22-től július 11-ig.

A 2000-dik év nyarán, a milleniumi ünnepekhez kapcsolódva, rangos képzőművészeti kiállítás megrendezésére vállalkozott az Országos Magyar Vadászkamara Kulturális Bizottsága és a Székesfehérvári Önkormányzat.

A Szent István Király Múzeum és a VADEX Rt. igazgatósága ad helyet június 22-től július 11-ig közel 100 műalkotásnak (festmények, szobrok, grafikák). Ezeket a legismertebb magyar vadászfestőtől és más - a természethez kötődő - képzőművészekről kérte be a bizottság, hogy a "TERMÉSZET SZERELMESEI" című kiállítást méltó módon megrendezhesse. A kiállító művészek közül számosan az MME tagjai.

be kell venni a területi szervezetek által az alapítványaink számlájára gyűjtött összeget is oly módon, hogy azt hozzá kell adni az egyesülethez érkezett összeghez, és az így képzett összeg felét kapja a titkárság, a másik felét pedig tagarányosan kell felosztani a csoportok között.

73/99. számú határozat: Az elnökség örömmel veszi az SVS támogatási szándékát, de továbbra is fenntartja azt az álláspontját, hogy nincs szükség egy újabb alapítvány létrehozására a tervezett program megvalósításához. A program az egyesület keretein belül megvalósítható. A határozatot az elnökség egyhangúlag hozta.

74/99. számú határozat: Az elnökség egyhangúlag úgy döntött, hogy Dr. Szép Tibort és az ügyvezető igazgatót felhatalmazza arra, hogy az EBCC-vel a konferencia megrendezéséről tárgyaljon, és megfelelő feltételek esetén megállapodjon. A konferencia költségeihez MME saját forrásaival nem tud hozzájárulni.

FELHÍVÁS

Az MME Ragadozóvédelmi Szakosztálya ebben az évben is fel szeretné mérni a hazai kékvércse-állományt. Kérjük tehát, hogy aki részt tud venni a felmérésben, jelentkezzen Bagyura Jánosnál levélben, vagy E-mail-en az MME központi címén, vagy telefonon (60/369-039, 27/390-024).

2zsiráf

d i á k ú j s á g

CÍMÜNK:
2zsiráf 1036 Bp., Dereglye u. 5/b.
Telefon: 368-7180, 388-7303

FIGYELEM!
Minden hónapban **MEGLEPETÉS!**

MINDENT A SZEMNEK

„Inkább szóval akarjuk döntésre vinni a dolgot, mint tettel.”
Arisztotelész

Riportsorozat

horoszkóp

Havonta megjelenő

d i á k ú j s á g

amelyből az idő

enciklopédiát varázsol

KEDVENCEK
filmen, zenében
színházban

Nyelvecskék
ANGOL - NÉMET -
FRANCIA - OROSZ - LATIN

OLVASÁSÓRA

DIVAT

FIÚ ÉS LÁNY

KÉPZŐMŰVÉSZET

HÍREK NEKED

Történelem

VICCÖZÖN

a
2zsiráf honlapja:
www.2zsiraf.net
E-mail:
ketzsiraf@matavnet.hu

Ha ezt a szelvényt visszaküldöd a szerkesztőség címére neveddel és pontos címeddel, küldünk számodra egy ingyenes bemutatkozó példányt az újságból.

Neved: .....

Címed: .....

Telefonszámod: .....

A Z É L E T H E Z
H U M O R I S K E L L I !

Játék
2zsiráf
túra

A 2zsiráf diákújság e-mail-jére érkező slágerlisták beküldői között
kazettákat sorsolunk ki.

Agárkosbor

Vitézkosbor

Mocsári kosbor

Bíboros kosbor